

Brüssel, 9.12.2022
COM(2022) 709 final

**KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

kestliku arengu kultuurimõõdme kohta ELi meetmetes

Sisukord

1. Kontekst	1
2. Kultuuripoliitika ja kestliku arengu koostöö tugevdamine	2
3. Kultuur ja kestliku arengu eesmärgid ELi poliitikas ja programmides	4
A. Kultuuripoliitika	4
B. Regionaal- ja linnapoliitika	10
C. Siseasjad ja sisejulgeolek	12
D. Tööhõive, sotsiaalküsimused ja sotsiaalne kaasatus	13
E. Õigus, tarbijaõigused ja sooline võrdsuslikkus	14
F. „Uus Euroopa Bauhaus“ ja selle algatuse kultuuripõhise kestlikkuse horisontaalne mõõde	15
G. ELi rahvusvaheline partnerlus ja arengupoliitika	16
H. Naabrus- ja laienemispoliitika	18
I. Haridus- ja noortepoliitika	19
J. Ühtne turg ja tööstuspoliitika	20
K. Teadusuuringud ja innovatsioon	21
L. Digitaalmajandus ja -ühiskond	24
M. Kliimameetmed ja keskkonnapoliitika	24
N. Põllumajanduspoliitika	27
O. Kaitsetööstus ja kosmosepoliitika	27
P. Liidu elanikkonnakaitse mehhanism	29
4. Kokkuvõte: edasine tegevus	30

1. KONTEKST

Kestliku arengu eesmärgid on seotud mitme poliitikavaldkonnaga. Euroopa Komisjon on täielikult pühendunud kestliku arengu kõigi eri mõõtmete saavutamisele¹. Kultuuri rolliga seoses rõhutas komisjon 2018. aasta Euroopa kultuurivaldkonna uues tegevuskavas² kestliku arengu kultuurimõõdet ja võttis kohustuse kasutada tegevuskava selleks, et aidata rakendada ÜRO kestliku arengu tegevuskava aastani 2030³.

Nõukogu kinnitas oma 2019. aasta detsembri resolutsioonis kestliku arengu kultuurimõõde kohta⁴ liikmesriikide pühendumust kestlikkusele ning ÜRO kestliku arengu tegevuskava 2030 täielikule ja kiirele rakendamisele. Nõukogu kultuurivaldkonna töökava aastateks 2019–2022⁵ muudeti seejärel

¹ Komisjoni talituste töödokument (2020) „Delivering on the UN's Sustainable Development Goals – A comprehensive approach“.

² [COM\(2018\) 267 final](#).

³ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>.

⁴ ELT C 410, 6. detsember 2019.

⁵ [Nõukogu järeldused, millega muudetakse kultuurivaldkonna töökava \(2019–2022\)](#).

2020. aasta mais, et lisada täiendava prioriteedina „Kultuur kui kestliku arengu edasiviija“. Selle prioriteedi raames on töökavas ette nähtud kaks meetet: i) 2021. aastal loodud, liikmesriikide ekspertidest koosnev avatud koordineatsiooni meetodi rühm kestliku arengu kultuurimõõtmel valdkonnas; rühm esitas oma aruande 2022. aasta septembris,⁶ ning ii) üleskutse komisjonile esitada kestliku arengu kultuurimõõtmel tegevuskava.

Käesolev aruanne on komisjoni vastus sellele üleskutsel. Selles toetatakse **ELi poliitilist lähenemisviisi kestliku arengu kultuurimõõtmel, mis põhineb tugevama ja järjepidevama seosel kultuuripoliitika ja kestliku arengu eesmärkide rakendamise vahel ELi algatustes, programmides ja meetmetes ning eri sektorites.**

Selles antakse ülevaade ELi poliitikast ja programmidest, mis tugevdavad kultuuri ja kestliku arengu koostööd, ning tuuakse välja komisjoni võetud või kavandatud meetmed, mille eesmärk on edendada kultuuri kui ÜRO kestliku arengu tegevuskava 2030 edasiviijat või võimaldajat. Aruandes käsitletakse ka strateegilisi valdkondadevahelisi algatusi, nagu programmi „Euroopa horisont“ kliimaneutraalsete ja arukate linnade missioon⁷ või algatus „Uus Euroopa Bauhaus“,⁸ mis hõlmavad mitut poliitikavaldkonda ja programmi.

Kasvab nõudlus kultuuri täieliku ja tõhusa tunnustamise järele ühe peamise sektorina, mis aitab kaasa kestliku arengu eesmärkide saavutamisele ja Euroopa kestlikule taastumisele pärast COVID-19 kriisi. Avatud koordineatsiooni meetodi rühma paralleelne protsess, mida iseloomustab tihe koostöö UNESCO ja rahvusvaheliste osalejatega,⁹ on kinnitanud vajadust suurendada tõhusat koostööd riiklike, ELi ja ÜRO asutuste ja süsteemide vahel.

28.–30. septembril 2022 Mehhikos toimunud UNESCO kultuuripoliitika ja kestliku arengu konverentsi MONDIACULT 2022¹⁰ arutelu ja tulemused on veelgi innustanud ja toetanud arutelusid kestliku arengu eesmärkide tuleviku üle ning andnud täiendavat hoogu mõttevahetuseks kultuuri kaalukama rolli üle kestliku arengu strateegiates. Käesolev aruanne aitab sellele aruteluprotsessile kaasa ja juhindub konverentsi kultuurideklaratsiooni eesmärkidest.

2. KULTUURIPOLIITIKA JA KESTLIKU ARENGU KOOSMÕJU TUGEVDAMINE

Kõige olulisemad ELi strateegilised meetmed kestliku arengu eesmärkide saavutamiseks sisaldavad kultuurimõõdet, isegi kui kultuurile konkreetselt ei viidata. Näiteks **sügavalt ümberkujundavad ELi poliitikameetmed ja peamised strateegiad, nagu Euroopa roheline kokkulepe ja üldine lähenemisviis, mille eesmärk on muuta Euroopa digiajastule vastavaks, nagu on näidatud allpool esitatud joonisel, tuginevad kultuuri- ja loomesektorite tugevale panusele ning nende mitmekesisusele kohalikul, piirkondlikul ja riiklikul tasandil.** Käesoleva aruande eesmärk on muuta see arusaam käegakatsutavaks.

⁶ Avatud koordineatsiooni meetodi rühma aruanne „Stormy times: Nature and humans – cultural courage for change“; <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0380f31c-37c9-11ed-9c68-01aa75ed71a1/language-en>.

⁷ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/climate-neutral-and-smart-cities_en

⁸ „Uus Euroopa Bauhaus“ on loov, osaluspõhine ja valdkondadevaheline algatus, mis ühendab [Euroopa roheline kokkuleppe](https://new-european-bauhaus.europa.eu/index_en) meie elukeskkonna ja kogemustega; https://new-european-bauhaus.europa.eu/index_en.

⁹ 2021. aasta kuulutati rahvusvaheliseks kestlikku arengut toetava loomemajanduse aastaks.

¹⁰ <https://www.unesco.org/en/mondiacult2022>.

Lisaks – nagu on oma soovitustes rõhutanud nii kestliku arengu kultuurimõõdet käsitlev avatud koordineerimise meetodi töörühm kui ka avatud koordineerimise töörühm, mis käsitleb kultuuripärandi vastupidavust kliimamuutustele,¹¹ – **tuleks kultuuri ja kultuuripoliitikat kasutada süstemaatilisemalt selleks, et tegeleda kliimamuutuste ja Euroopa rohelise kokkuleppe eesmärkidega seotud oluliste aktuaalsete probleemidega.** Näiteks programmi „Euroopa horisont“ kliimanetraalsete ja arukate linnade missiooniga edendatakse kodanikuosalust, kaasamist ja sotsiaalset innovatsiooni.

MONDIACULTi ettevalmistavad arutelud, mis korraldati viies teemavaldkonnas,¹² aitasid samuti sillutada teed **kestliku arengu olemusliku ja valdkonnaülese kultuurimõõde paremale mõistmisele ning arusaamale, et on vaja strateegilisemat lähenemisviisi kultuurile ja kestlikule arengule tulevikus.** Seda kohustust korraldab MONDIACULTi lõppdeklaratsioonis. Selles kutsutakse üles võtma täiendavaid meetmeid avaliku poliitika raamistike tugevdamiseks, sidudes kultuuri tihedamalt kestliku arengu strateegiatega üleilmsel tasandil ning kõigis kestliku arengu eesmärkide **sotsiaalse, majandusliku ja keskkonnavalase arengu** mõõdetes. Samadest püüdlustest juhindudes on avatud koordineerimise meetodi töörühm, kes tegeleb kestliku arengu kultuurimõõdega, uurinud neid kolme mõõdet ning toetab kindlalt neid ühendavat üldist eesmärki – **taastada inimeste ja looduse vahelised suhted, rakendades samal ajal kultuuri seni alakasutatud jõudu**¹³.

¹¹ Avatud koordineerimise rühma aruanne „Strengthening cultural heritage resilience for climate change“; <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4bfcf605-2741-11ed-8fa0-01aa75ed71a1>.

¹² Investeeringud kultuuri ja loovusse töökohtade loomise ja sotsiaal-majandusliku arengu toetuseks; kultuurilise mitmekesisuse edendamine digitaalses keskkonnas ja loovisikute staatuse tõstmine; kultuurilise mitmekesisuse kaitsmine ja edendamine; sotsiaalset kaasatust, dialoogi ja rahu edendav pärand; kultuuri ja hariduse vahelise koostöö tugevdamine inimkeskse arengu ja kestlikkuse huvides; piirkondlikud ja üleilmsed kultuuri ja kestliku arengu partnerlused.

¹³ Eurostati andmetel moodustab kultuuriväärtuste ekspordi ja impordi registreeritud väärtus ligikaudu 1 % ELi (ELi-välise) kõigi kaupade ekspordi ja impordi koguväärtusest. Absoluutarvudes moodustas kultuuriväärtuste eksport väljapoole ELi 2020. aastal 17,5 miljardit eurot ja selliste kaupade import ELi 16 miljardit eurot. Sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC) sisaldab andmeid sotsiaalse ja kultuurilise osalemise kohta; need andmed tehakse kättesaadavaks 2023. aasta teisel poolel. Eurostat on kogunud kultuurisektoriga seotud statistikat oma veebisaidi spetsiaalses jaotises (Ülevaade – kultuur).

Ülevaade komisjoni lähenemisviisist kestliku arengu eesmärkide rakendamisele¹⁴

3. KULTUUR JA KESTLIKU ARENGU EESMÄRGID ELI POLIITIKAS JA PROGRAMMIDES

Kestliku arengu kultuurimõõdet edendatakse mitmete ELi poliitikavaldkondade ja programmide raames (A–O). Käesolevas jaos kirjeldatakse iga ELi poliitikavaldkonna asjaomast poliitikaraamistikku ja peamisi prioriteete ning strateegilisi meetmeid või algatusi. Eesmärk on toetada ühiskondlikke muutusi ning leevendada rohe- ja digipöörde mõju.

A. Kultuuripoliitika

Poliitikaraamistik ja peamised prioriteetid

ELi kultuurivaldkonna meetmed aitavad otseselt kaasa kestliku arengu eesmärkide kõigile mõõtmetele kooskõlas järgmiste peamiste raamdokumentide strateegiliste suunistega:

- **Euroopa kultuurivaldkonna uus tegevuskava**
- **Euroopa kultuuripärandi tegevusraamistik**¹⁵
- **kultuurivaldkonna mitmeaastased töökavad** või välistegevuse puhul 2016. aasta ühisteatis „Rahvusvaheliste kultuurisuhete ELi strateegia“¹⁶ ja nõukogu 2019. aasta järeldused, milles käsitletakse ELi strateegilist lähenemisviisi ja tegevusraamistikku rahvusvaheliste kultuurisuhete valdkonnas¹⁷.

ELi poliitikameetmed ja koostöö selles valdkonnas keskenduvad kultuuri ja kultuurilise mitmekesisuse mõjujõu kasutamisele sotsiaalse ühtekuuluvuse ja heaolu saavutamiseks järgmiste meetmete abil:

¹⁴ Komisjoni talituste töödokument (2020) „Delivering on the UN’s Sustainable Development Goals – A comprehensive approach“.

¹⁵ Euroopa kultuuripärandi tegevusraamistik; <https://op.europa.eu/et/publication-detail/-/publication/5a9c3144-80f1-11e9-9f05-01aa75ed71a1>.

¹⁶ JOIN(2016) 29 final; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=JOIN%3A2016%3A29%3AFIN>.

¹⁷ ELT 2019/C 192/04.

- kultuurielus osalemise, loovisikute liikuvuse ja kultuuripärandi kaitse toetamine;
- tööhõive ja majanduskasvu edendamine kultuuri- ja loomesektorites kunsti ja kultuuri kaudu hariduses, oskuste ja innovatsiooni edendamine kultuuris;
- rahvusvaheliste kultuurisuhete tugevdamine kultuuri kaudu, et toetada kestlikku arengut ja rahu.

ELi kultuuripoliitika suunavates dokumentides rõhutatakse ka vajadust säilitada ja edendada kultuuri ja kunstilise eneseväljenduse olemuslikku väärtust. ELi kultuurialase koostöö ja poliitikakujundamise strateegilist raamistikku saab siiski tugevdada (nagu on rõhutatud kultuurivaldkonna töökava 2019–2022 käsitlevas komisjoni aruandes¹⁸) ning kestliku arengu kultuurimõõdet veelgi paremini esile tuua.

Rahastamise osas toetab **programm „Loov Euroopa“** (2021–2027),¹⁹ mis on ainus kultuuri- ja loomesektoritele suunatud ELi programm, ELi pühendumust ÜRO kestliku arengu eesmärkidele, eelkõige nende kultuurimõõtmele, programmi kõigi kolme haru raames. Programm „Loov Euroopa“ investeerib meetmetesse, mis tugevdavad kultuurilist mitmekesisust ning vastavad kultuuri- ja loomesektori vajadustele. Nii **keskkonnasäästlikumaks muutmine kui ka kaasamine on kogu programmi horisontaalsed prioriteedid** ning käimas on arutelu programmi „Loov Euroopa“ keskkonnasäästlikumaks muutmise üle. Programm „Loov Euroopa“ aitab Euroopa rohelist kokkulepet tegelikkuses ellu viia, tõstes esile kultuuriprojekte, mis käsitlevad strateegiliselt kestlikkuse ja keskkonnanäppesid kultuuri- ja loomesektoris.

Programmi *kultuuriharu* hõlmab kultuuri- ja loomesektori algatusi, näiteks neid, millega edendatakse piiriülest koostööd, platvorme, võrgustikke ja kirjandustõlkeid. Need hõlmavad mehhanisme, millega tagatakse, et kultuuri- ja loomesektor pakub kõigile mitmekesisust, kaasatust ja võrdseid võimalusi ning aitab kaasa kliimameetmetele. 2021.–2027. aasta programmi projektikonkursid, millega toetatakse Euroopa võrgustikke ja koostööprojekte, on seadnud eriprioriteediks **projektide panuse kestlikkuse tegevuskavasse**. Eelmine programm (2014–2020) sillutas teed rohujuure tasandi ja kestlike tavade edendamisele *kultuuriharu*²⁰ raames. Sellega toetati paljusid projekte, mis käsitlesid soolist võrdsuslikkust, kestlikkust ja digiüleminekut²¹. Need on aidanud leevendada sektorite tegevuse keskkonnamõju, edendada kestlikku linna- ja maakeskkonda, töötada välja uusi tulevikuvisionid ja suurendada teadlikkust. Need käsitlevad üleilmseid probleeme kohalikul või piirkondlikul tasandil,

¹⁸ [COM\(2022\) 317 final](#).

¹⁹ „Loov Euroopa“.

²⁰ Programmi „Loov Euroopa“ raames rahastatavatest kestlikkusmeetmetest on palju häid näiteid. Näiteks töötas võrgustik Culture Action Europe koostöös rahvusvahelise organisatsiooniga Ühinenud Linnad ja Kohalikud Omavalitsused välja programmi „Kultuur kestlikes linnades. Õppimine Culture 21 meetmete kaudu“. Programmi eesmärk on pakkuda linnadele võimalusi osaleda õppeprotsessis, et nad saaksid hinnata, kavandada ja rakendada kultuuripoliitikat, mis aitab kaasa kohalikule kestlikule arengule.

²¹ Üksikasjalikuma teabe saamiseks vt brošüür, mis on kättesaadav aadressil <https://op.europa.eu/et/publication-detail/-/publication/aebc62b7-8fa5-11ec-8c40-01aa75ed71a1>.

sealhulgas: tervis ja heaolu,²² sooline võrdõiguslikkus,²³ (toidu)tootmis- ja tarbimismudelid,²⁴ veereostus,²⁵ eluasemete kestlikkus²⁶ ning linna- ja maapiirkondade vahelise ebavõrdsuse vähendamine²⁷.

Praeguse programmi *kultuuriharus* lisati uus valdkondlik lähenemisviis, et **suurendada konkreetsete sektorite** (kultuuripärand, arhitektuur, muusika, raamatusektor, disain, mood ja kultuuriturism) **kestlikkust** ning aidata neil muu hulgas muutuda keskkonnasäästlikumaks, vastupidavamaks ja kaasavamaks. See haru toetab ka **Euroopa kultuuripealinnade** algatust, mille eesmärk on edendada kultuuride mitmekesisust Euroopas, rõhutada nende ühiseid elemente ja edendada kultuuri panust linnade pikaajalisse arengusse. Tiitlit kandvad linnad integreerisid oma projekti oma üldisesse strateegiasse ja võtavad püüdlustes üha enam arvesse kestlikkuskalutlusi, näiteks keskkonnasäästlikumate kultuuritavade edendamist.

ELi väliselt toetab **kultuurisuhete platvorm** koostööd Euroopa ja üleilmsete kultuuri- ja loomesektorite vahel, suurendades ELi delegatsioonide suutlikkust (kestliku arengu eesmärk nr 17 „Üleilmne koostöö eesmärkide saavutamiseks“) teha kogu maailmas koostööd kultuurivaldkonnas tegutsejatega ja lahendada kultuuri kaudu peamisi probleeme (kestliku arengu eesmärk nr 8 „Inimväärne töö ja majanduskasv“ ning kestliku arengu eesmärk nr 11 „Kestlikud linnad ja kogukonnad“). Platvorm korraldab ka iga-aastast üleilmsete kultuurisuhete programmi, mis toob kokku 40 noort kultuurijuhti ja -spetsialisti kogu maailmast (kestliku arengu eesmärk nr 10 „Ebavõrdsuse vähendamine“ ja kestliku arengu eesmärk nr 5 „Sooline võrdõiguslikkus“).

Meedia- ja audiovisuaalvaldkonnas on programmiga „Loov Euroopa“ (2021–2027) kehtestatud kaks horisontaalset prioriteeti: audiovisuaaltööstuse keskkonnasäästlikumaks muutmine ning audiovisuaalsektori mitmekesisus ja kaasamine. Keskkonnasäästlikkuse ja mitmekesisuse kriteeriumid on lisatud programmi „Loov Euroopa“ *MEDIA* haru kõigi kavade projektikonkurssidesse. Taotlejad peaksid esitama strateegia oma keskkonnasäästlikumaks muutmise tavade kohta ning mitmekesisuse ja kaasatuse edendamiseks oma tegevuses. Neid strateegiaid hinnatakse hindamiskriteeriumide osana. 2021. ja 2022. aasta tööprogrammide raames välja valitud projektid on andnud teavet selle kohta, kuidas audiovisuaalettevõtjad ja -organisatsioonid nende poliitiliste prioriteetidega tegelevad. Valitud projektidest väärivad mainimist „The GreenShot“, esimene digitaalne lahendus, millel on reaajas liides, mille kaudu filmikomisjonid saavad luua ühenduse oma piirkonnas või linnades toimivate filmiproduktioonidega, ning festivalide roheharta, mida toetatakse festivalide võrgustiku 2022. aasta projektikonkursi raames ja mille algatas festivalide võrgustik Moving Images Open Border. Harta on

²² Näiteks oli projekti „Sünnikultuurid“ eesmärk säilitada ja levitada traditsioonilisi teadmisi sünnituse ja emaduse kohta Euroopa vaimse kultuuripärandi osana. See näitas, kuidas kultuuril võib olla võimendav mõju kodanike kaasamisele rahvatervise küsimustes.

²³ Paljud rahastatud projektid, nt „Keychange“, on suunatud kultuurisektorite ümberkorraldamisele, et saavutada täielik sooline võrdõiguslikkus, võrdne palk, võrdsed töötingimused ja sektori naistöötajate nähtavus.

²⁴ Selliste projektidega nagu „Creative Food Cycles“, „The table and the territory“ ja „The Mediterranean garden“ analüüsiti ja prototüübiti uusi toidu tootmis-, turustamis- ja tarbimismudeleid, uurides alternatiivse tavapärasele toidutootmisahelale. Selle kaudu suurendavad need projektid teadlikkust elurikkuse vähenemisest.

²⁵ Projekti „Universal Sea – Pure or plastic“ eesmärk oli tutvustada kunsti ja ettevõtluse ühendamise võimalusi ning edendada samal ajal loomingulisi lahendusi plastiepideemiale meredes ja ookeanides.

²⁶ Euroopa arhitektide nõukogu võrgustik töötab selle nimel, et Euroopa tasandil oleks kättesaadavad taskukohased ja kvaliteetsed eluasemed. Tänu lobitöövõimele, geograafilisele ulatusele ja ulatuslikule poliitilisele tööle aitab see võrgustik edendada ühist heaolu ja elukvaliteeti ning seab inimesed ja looduse nii Euroopas kui ka riikide tasandil elamumajanduse ja linnaarenduse keskmesse.

²⁷ Algatuse „SMOTIES – Creative works with small and remote places“ eesmärk on disainimõtlemise meetodeid rakendades muuta Euroopa äärealade asulaid paremaks elukeskkonnaks, kaasates kohalikke elanikke kultuuri- ja loometegevuse arendamisse. Algatus „Cultures for resilience“ toetab mitmesuguste keskkonna ja linnade vastupanuvõime küsimustega tegelevate osalejate (kodanikud, haldusasutused, kohalikud ühendused) tegevust.

vahend festivalide CO₂ jalajälje arvutamiseks, et suurendada teadlikkust ja seada ühised kestlikkuse eesmärgid.

Lisaks toetatakse *programmi sektoriülese haruga* riikidevahelist poliitikakoostööd ja aidatakse kaasa algatuse „Uus Euroopa Bauhaus“ rakendamisele, et tugevdada programmi rohelist mõõdet.

Euroopa Parlamendi uus katseprojekt **Euroopa kultuuripärandi keskuse** loomiseks aitab samuti kaasa rohepöördele ning kliimamuutuste ja keskkonnaseisundi halvenemise vastasele võitlusele²⁸.

Strateegilised meetmed või peamised näited

- Komisjoni juhitud **loovisikute ning kultuuri- ja loometöötajate staatust ja töötingimusi** käsitlevad tööd (ELi uuring, dialoog „Voices of Culture“ ja aruanne, liikmesriikide avatud koordineerimise meetodi eksperdirühma tulevane aruanne ja soovitus 2023. aastal), mille eesmärk on käsitleda põhiküsimusi, mis ulatuvad loovisikute staatusest, õiglusest ja riiklikust toetusest, regulatiivsest keskkonnast ja sotsiaalkindlustusest kuni selliste teemade niigi oskuste arendamine ja kunstilise enes väljenduse vabadus.
- **Kliimamuutuste ja kultuuripärandiga** seotud meetmed. Komisjon korraldas liikmesriikide eksperdirühma tööd teemal „Kultuuripärandi vastupanuvõime tugevdamine kliimamuutuste tingimustes“. Eksperdirühma aruanne esitati 2022. aasta septembris. Selles määratakse kindlaks head tavad ja uuenduslikud meetmed, et kaitsta nii ainelist kui ka vaimset kultuuripärandit kliimamuutuste tingimustes. See sisaldab soovitusi kultuuripärandi võimaliku panuse kohta kliimamuutuste leevendamise ja nende vastu võitlemisele kooskõlas rohelise kokkuleppe eesmärkidega. Komisjon algatas ka **uuringu programmi „Loov Euroopa“ keskkonnasäästlikumaks muutmise kohta**. Selle eesmärk on uurida, kuidas saaks programmi lisada keskkonnavalaseid, kestlikke ja proportsionaalseid meetmeid, et suurendada selle panust kliimameetmetesse ja elurikkuse meetmete integreerimisse.
- Meetmed, millega käsitletakse **digipöörde mõju kultuurilisele ja kunstilisele mitmekesisusele**, s.o meetmed, mis keskenduvad ärimudelitele, suhetele publikuga ning kontseptsioonide, produktsiooni- ja tarbimisviiside muutusele. 2021. aasta lõpus alustas komisjon koostööd ekspertidega, et uurida võimalust koostada vabatahtlikud suunised **digitaalse publiku** kohta andmete kogumiseks ja haldamiseks, pöörates erilist tähelepanu etenduskunstidele ja kultuuripärandile. 2022. aasta juuni aruandes digitaalse publiku kaasamise ja publikuandmete parandamise kohta „(Re)-Engaging digital – Improving Audience Data“²⁹ tehakse kokkuvõtte COVID-19ga seotud tavade saadud õppetundidest. Lisaks on kultuuripärandi eksperdirühmas³⁰ selles kontekstis arutatud ka **digiteerimist ja kultuuripärandit**, keskendudes COVID-19ga seoses saadud digiõppetundidele. Käsitleti suutlikkuse suurendamise kogemusi näituste, haridusprogrammide ja artefaktide veebi toomisel ning inimeste väsimust veebikultuurist.
- Komisjoni algatus „**Muusika liigutab Euroopat**“ on veel üks näide kestliku arengu sotsiaalse ja majandusliku mõõtmise toetamisest. Algatuse eesmärk on tugevdada muusikasektori suurimaid eeliseid: loovust, mitmekesisust ja konkurentsivõimet. Selle eesmärgid on edendada loovust ja innovatsiooni, kaitsta ja laiendada Euroopa muusika mitmekesisust, aidata sektoril kohaneda digiüleminekuga ja toetada sektori kestlikkust, eriti pärast COVID-19 kriisi. Algatuse raames on komisjon teinud tööd integreeritud lähenemisviisi nimel, mis hõlmab sihtotstarbelist ELi rahastamist

²⁸ Katseprojekti raames algatatud projektikonkurss hõlmab järgmist prioriteeti: aidata kaasa rohepöördele ning kliimamuutuste ja keskkonnaseisundi halvenemise vastasele võitlusele; <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/pppa-cult-2022-euheritagehub;callCode=null;freeTextSearchKeyword=;matchWholeText=true;typeCodes=1>.

²⁹ <https://voicesofculture.eu/2022/06/02/brainstorming-report-re-engaging-digital-audiences-challenges-and-opportunities/>.

³⁰ [Kultuuripärandi eksperdirühm | Kultuur ja loovus \(europa.eu\)](#).

(programmi „Loov Euroopa“ raames ja laiemalt), poliitilist toetust, õigusakte ning dialoogi Euroopa muusikasektori vajaduste ja probleemide üle. Mitmes hiljutises projektikonkursis on keskendutud kestlikkusega seotud meetmetele. Alates 2023. aastast edendab algatus „Muusika liigutab Euroopat“ muusika kestlikku levitamist.

- Muud sektoripõhised näited on projekt „**Kestlike teatrite liit rohepöörde nimel**“ (STAGES – Sustainable Theatre Alliance) ja **Euroopa teatrikonventsiooni võrgustik**, mille eesmärk on avaldada sektorile struktureerivat mõju ja muuta selle väärtusahel keskkonnasäästlikuks.
- „**Culture Moves Europe**“ – spetsiaalselt loovisikute ja spetsialistide piiriülese liikuvuse hõlbustamiseks mõeldud kava³¹. Kava, millega antakse liikuvustoetusi üksikisikute projektidele, mille eesmärk on rahvusvaheline koostöö, kutsealane areng, ühisproduktioon ja ühisloome ning kus kunstnikke ja loojaid innustatakse võtma arvesse oma liikuvuse keskkonnamõju ja valima säästvamaid transpordivahendeid. Programmi raames saavad kunstiresidentuurid rakendada projekte, mis on kooskõlas algatuse „Uus Euroopa Bauhaus“ väärtustega.
- 2021. aastal käivitati vahend **Perform Europe**, et toetada uuenduslikku, kaasavat ja kestlikku levitamist ning ringreisimudeleid etenduskunsti sektoris.
- **Sooline võrdõiguslikkus** kultuuris.³² Komisjon rahastas 2020. aasta septembris avaldatud uuringut soolise ebavõrdsuse kohta kultuuri- ja loomesektorites³³. Liikmesriikide avatud koordineerimise meetodi tööriist, kes käsitleb soolise võrdõiguslikkuse küsimusi kultuuri- ja loomesektoris, esitas 2021. aasta juunis oma lõpparuande, sealhulgas mitu soovitud poliitikakujundajatele ning kultuuri- ja haridusasutustele³⁴. Kultuuri- ja loomesektorite esindajad kohtusid struktureeritud dialoogi „Voices of Culture“ raames, et arutada soolist tasakaalu kultuuri- ja loomesektorites, ning avaldasid oma aruande 2020. aasta veebruaris³⁵. Lisaks võeti 2020. aasta detsembris vastu eesistujariigi järeldused soolise võrdõiguslikkuse kohta kultuuri valdkonnas³⁶.
- Meetmed **kultuuri ja heaolu** valdkonnas, mis on oluline ja esilekerkiv küsimus, eelkõige pärast COVID-19 kriisi. Komisjon rakendab Euroopa Parlamendi ettevalmistavat meetet „Alt üles suunatud poliitika väljatöötamine kultuuri ja heaolu edendamiseks ELis“. Euroopa partnerite konsortsiumi poolt 1,5 aasta jooksul ellu viidud projektis keskendutakse selleteemaliste teadusuuringute ajakohastamisele, kõige asjakohasemate olemasolevate tavade kaardistamisele, kohalike osalejate suutlikkuse suurendamisele, et kultuuri kaudu tõhusalt aidata parandada heaolu ja tervist, pöörates erilist tähelepanu vaimsele tervisele. Samuti on ESPON viinud hiljuti läbi uuringu kultuuripärandi kui Euroopa piirkondade ühiskondliku heaolu allika kohta³⁷. Eesmärk on töötada välja üleeuroopaline metoodika ja territoriaalne analüüs kultuuripärandi mõju kohta ühiskonnale, võttes arvesse selliseid aspekte nagu heaolu ja sotsiaalne kaasatus. **Kultuuripärand kui peamine vara kriiside ennetamisel ja rahu tagamisel** (kestliku arengu eesmärk nr 16 „Rahu, õiguskaitse ja tugevad institutsioonid“). On üldtunnustatud fakt, et kultuuripärandi tahtlik hävitamine on tulevase massivägivalla võimalik näitaja

³¹ <https://culture.ec.europa.eu/creative-europe/creative-europe-culture-strand/culture-moves-europe-mobility-for-artists-and-professionals#:~:text=Culture%20Moves%20Europe%20is%20a%20scheme%20that%20supports,It%20is%20p art%20of%20Creative%20Europe%E2%80%99s%20Culture%20strand.>

³² Komisjon toetab soolist võrdõiguslikkust kultuuris programmi „Loov Euroopa“ kaudu (näiteks projekt „Keychange“ ja mentorlusprogramm MEWEM). Lisaks on uue programmi „Loov Euroopa“ (2021–2027) kohaselt vaja rahastatud projekte, et piisavalt käsitleda kaasatust ja mittediskrimineerimist, pöörates erilist tähelepanu soolisele võrdõiguslikkusele.

³³ <https://op.europa.eu/et/publication-detail/-/publication/92d621d1-bb99-11ec-b6f4-01aa75ed71a1.>

³⁴ <https://op.europa.eu/et/publication-detail/-/publication/36e9028b-c73b-11eb-a925-01aa75ed71a1.>

³⁵ [https://voicesofculture.eu/2019/05/14/gender-balance-in-the-cultural-and-creative-sectors/.](https://voicesofculture.eu/2019/05/14/gender-balance-in-the-cultural-and-creative-sectors/)

³⁶ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13097-2020-INIT/en/pdf.>

³⁷ <https://www.espon.eu/HERIWELL.>

või eelkäija, kuna seda kasutatakse selleks, et likvideerida ajalugu ja artefaktid, mis on elanikkonna kultuuri ja identiteedi jaoks keskse tähtsusega. Süstemaatiline ja laiaulatuslik kultuuripärandi tahtlik hävitamine on määratletud ka Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuudis sõjakuriteona. Kultuuripärandi hävitamisel on olnud suur osa Süürias, Iraagis ja Malis toimuvates konfliktides. Näiteks võib tuua 2012. aastal Mali põhjapoolsetes piirkondades islamirühmituste poolt toime pandud rünnakud Timbuktu pühamute ja mausoleumide vastu. Nõukogu järeldused, mis käsitlevad **ELi lähenemisviisi kultuuripärandile konfliktides ja kriisides ning ELi sellekohast kontseptsiooni**, pakuvad selget poliitilist ja tegevusraamistikku sidusama ja nähtavama ELi lähenemisviisi jaoks kultuuripärandile rahu nimel (kestliku arengu eesmärk nr 16, eesmärk nr 8 „Inimväärne töö ja majanduskasv“ ja eesmärk nr 11 „Kestlikud linnad ja kogukonnad“). Konkreetset kohustub EL järgima konfliktitundlikku, kaasavat, võrdset ja mittediskrimineerivat lähenemisviisi. Seoses praeguse olukorraga Ukrainas toetab komisjon Ukraina kultuuripärandi säilitamist, pakkudes erakorralisi kaitsevahendeid ja toetades Ukraina kultuuripärandi digitaalset dokumenteerimist. Komisjon toetab ka Ukraina loovisikuid ja kultuuritöötajaid. Näiteks 2022. aasta septembris kuulutas komisjon programmi „Loov Euroopa“ raames välja projektikonkursi, et toetada väljaspool oma riiki asuvaid loovisikuid ja Ukraina kultuuriorganisatsioone ning valmistada Ukraina kultuurisektori sõjajärgseks taastumiseks keskpikas perspektiivis.

- Ettevalmistava meetmega „**Euroopa kultuuriruumid**“ (2019–2023), mida rakendavad ELi riiklikud kultuuriinstitutsioonid (EUNIC), katsetatakse uuenduslikke koostöömudeleid rahvusvahelistes kultuurisuhetes (kestliku arengu eesmärk nr 17 „Üleilmne koostöö eesmärkide saavutamiseks“, eesmärk nr 10 „Ebasõrdsuse vähendamine“), luues võrdsed partnerlused Euroopa (EUNICi liikmed ja ELi delegatsioonid) ja ELi-väliste riikide kohalike partnerite vahel valdkonnaüleste prioriteetsete teemade osas. Need projektid seovad kultuurisuhted kestliku arenguga, näiteks propageerides kliimameetmeid Brasiilias ja Mongoolias (kestliku arengu eesmärk nr 13 „Kliimameetmed“), toetades Tansaania ja Kamerunis kohalike kultuurisektorite taastumist pandeemia tagajärgedest (eesmärk nr 8 „Inimväärne töö ja majanduskasv“), parandades kultuuri kättesaadavust Hiina ja Uruguay puuetega inimeste kogukondadele (eesmärk nr 10 „Ebasõrdsuse vähendamine“) ning edendades innovatsiooni digipöörde valdkonnas Mehhikos.

Edasised meetmed

- Võimalik komisjoni **algatus ELi kultuurivaldkonna strateegilise raamistiku kohta** (vastuseks nõukogu üleskutsele ELi kultuurivaldkonna töökavas aastateks 2023–2026³⁸).
- **ELi uuring programmi „Loov Euroopa“ keskkonnasäästlikumaks muutmise kohta**, mis avaldatakse 2023. aastal.
- **Iga-aastane aruanne konfliktides ja kriisides kultuuripärandi kontseptsiooni rakendamisel tehtud edusammude kohta**: rahu ja julgeoleku komponent Euroopa Liidu välistegevuses ning nõukogu sellekohased järeldused.
- **25. novembrist 3. detsembrini 2023 toimuva Guadalajara rahvusvahelise raamatumessi** aukülalisena toob EL temaatilise fookusena välja kultuuri ja kestliku arengu.
- Oskuste arendamise koolitus audiovisuaalvaldkonna spetsialistidele keskkonnasäästlike toodete hindamiseks ja väljatöötamiseks. Keskkonnasäästlikumaks muutmine on ka võrgustiku Europa Cinemas tugisammas, mis toetab kinode minivõrgustikes uuenduslikke projekte eesmärgiga edendada kestlikkust filmilinasussektoris.

³⁸ Nõukogu 29. novembri 2022. aasta resolutsioon ELi kultuurivaldkonna töökava kohta aastateks 2023–2026; [st15381-en22.pdf \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022R15381-en22.pdf)

B. Regionaal- ja linnapoliitika

Poliitiline raamistik ja peamised prioriteedid

ELi ühtekuuluvuspoliitikas, eelkõige Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF) kaudu, on traditsiooniliselt tunnustatud **kultuuriinvesteeringuid kui territoriaalse arengu ja sotsiaalse ühtekuuluvuse peamist edasiviijat**. Euroopa rikkalik kultuuripärand tugevdab Euroopa identiteeti, edendab ühiseid Euroopa väärtusi, kodanikuaktiivsust, kaasatust ja kultuuridevahelist dialoogi. Kultuuri- ja loomesektorid ning -majandus on piirkondliku majandusliku konkurentsivõime ja atraktiivsuse jaoks üliolulised, samal ajal kui kultuuripärand on linnade ja piirkondade kuvandi ja identiteedi üks põhielement ning sageli linnaturismi keskmes.

ELi ühtekuuluvuspoliitika võimaldab liikmesriikidel ning piirkondlikel ja kohalikel omavalitsustel kasutada kultuuri piirkonna majandusliku ja sotsiaalse arengu, kaasatuse ja innovatsiooni hoovana: kogukonnad ja territooriumid saavad kasutada sisemisi kohalikke kultuurivarasid majanduskasvu suurendamiseks, vähendades samal ajal ebavõrdsust. ERFi toetus kultuurile ja kultuuripärandile põhineb kohapõhiste ja integreeritud lähenemisviiside ideel, millega toetatakse territoriaalset ja linnaarengut, sotsiaalset kaasatust ning üldsuse osalemist.

Aastatel 2021–2027 keskendutakse ühtekuuluvuspoliitikas **kestlikkusele ja kultuuripärandiga seotud kogemuste digitaalsele edendamisele**. See hõlmab kultuuri- ja loomesektorite ümberkujundamist ja tulevast vastupanuvõimet ning kultuuripärandi edendamist kõrgeimate standardite kohaselt, et ühendada kultuuri kaudu sotsiaalne kaasatus, kestlikkus ja kodanike osalemine. Kultuuri- ja loomesektorid ning -majandus võivad saada kasu investeeringutest kõigi viie ühtekuuluvuspoliitika eesmärgi raames, sealhulgas ERFi uue erieesmärgi³⁹ kaudu, mis on pühendatud kultuuri rolli tugevdamisele sotsiaal-majanduslike probleemide lahendamisel, või osana poliitikaeesmärgi nr 5 „Kodanikele lähemal olev Euroopa“ integreeritud territoriaalsetest strateegiatest majanduskasvu ja tööhõivesse investeerimise ning Euroopa territoriaalse koostöö (Interreg) eesmärkide raames. Lisaks on võimalik toetada kultuuri Interregi erieesmärgi, eelkõige koostöö parema juhtimise raames. **Piiriülene koostöö kultuuri- ja looduspärandi valdkonnas on sageli kasulik, sest paljud looduspärandisse kuuluvad paigad on piiriülesed.** Piiriülene koostöö võimaldab integreeritud ja kestlikku lähenemisviisi näiteks palverännuteedele, säästvatele matkaradadele looduspärandi paikades ja paljudele muudele kohtadele.

Strateegilised meetmed ja peamised näited

Selles raamistikus **rahastatakse kestliku arengu kultuurimõõtmel puhul ühtekuuluvuspoliitika raames alljärgnevat meetmeid**.

- Kultuurisektorile suunatud meetmed, millega suurendatakse kultuuri ja kestliku turismi rolli majandusarengus, sotsiaalses kaasatuses ja sotsiaalses innovatsioonis, võttes arvesse kultuuri- ja turismisektori vajadust digi- ja rohepöörde, vastupanuvõime suurendamise ning pikaajalise keskkonnavalise, sotsiaalse ja rahalise jätkusuutlikkuse järele.
- Kultuuriinnovatsiooni ja uute tehnoloogiate kasutuselevõtu meetmed; toetada kultuurisektori VKEde kasvu ja konkurentsivõimet; uute digiteenuste, -toodete ja -lahenduste arendamine ja katsetamine (nt kultuuripärandi digiteerimiseks) või aruka spetsialiseerumise oskuste arendamine (kui kultuur on piirkonna või liikmesriigi aruka spetsialiseerumise strateegia raames valitud sektor).

³⁹ Perioodi 2021–2027 uuendusena on ühtekuuluvuspoliitikaga kehtestatud ERFi erieesmärk, mis keskendub kultuuri ja säästva turismi rolli suurendamisele majandusarengus, sotsiaalses kaasatuses ja sotsiaalses innovatsioonis poliitikaeesmärgi nr 4 „Sotsiaalsem ja kaasavam Euroopa“ raames, mis pakub ulatuslikku toetust, jätmata tähelepanuta rahastamisvõimalusi muude ELi ühtekuuluvuspoliitika eesmärkide raames.

- Meetmed, millega toetatakse energiatõhusust, taastuvenergiat, jäätmekäitlust, ringmajandust, rohelist taristut ja kliimamuutustega kohanemist, et vähendada kultuuri- ja loomemajanduse ning kultuuriobjektide keskkonna- ja kliimajalajälge kooskõlas asjakohaste strateegiliste raamistikega.
- Säästva transporditaristu toetamine, mis aitab kaasa säästvale turismile ja kultuuri kättesaadavusele osana asjakohastest transpordikavadest.
- Meetmed, mis edendavad kultuuri territoriaalsete ja linnaarengu strateegiate kaudu, mille eest vastutavad territoriaalsed ametiasutused ning milles osalevad kohalikud sidusrühmad ja kohalikud kogukonnad. 8 % linnade ja funktsionaalsete linnapiirkondade rahastamisest on eraldatud säästvale linnaarengule, kus kultuur võib olla üks peamine liikumapanev jõud.
- 20 sellise projektitaotluse väljavalimine, mille elluviimiseks pakutakse abi ja oskusteavet, et toetada kohapõhiseid ümberkujundavaid „Uue Euroopa Bauhausi“ projekte. Valitud projektid hõlmavad eri teemasid, näiteks: hoonete/avaliku ruumi taaselustamine, juhindudes ringluse põhimõtetest, kultuuripärandi säilitamine ja ümberkujundamine, taskukohased eluasemelahendused ning linna- ja maapiirkondade integreeritud taaselustamine⁴⁰.
- Kuus kultuuri- ja kultuuripärandi valdkonna uuenduslikku meetet, mis valiti välja innovatiivsete linnaarengu meetmete viienda projektikonkursi raames⁴¹.
- Euroopa linnaarengu algatuse uuenduslike linnaarengu meetmete esimene projektikonkurss, mis keskendub algatusele „Uus Euroopa Bauhaus“, sealhulgas kultuuripärandi säilitamisele ja ümberkujundamisele.
- Katseprojekt kultuuri kaitsmiseks ja edendamiseks ELi äärepoolseimates piirkondades⁴² ning ülemeremaades ja -territooriumidel: eesmärk on edendada nende piirkondade ja territooriumide rikkalikku kultuuripärandit konverentside, vahetuste, ürituste ja näituste kaudu, et levitada kunstiloomingut ning toetada kultuurivahetust kultuuri- ja loomesektorite spetsialistide liikuvuse kaudu.
- Üks 14 partnerlusest **ELi linnade tegevuskava** valitsustevahelise töö raames on **kultuuri ja kultuuripärandi partnerlus**. Kultuuri ja kultuuripärandi partnerluse eesmärk on parandada Euroopa linnade ajaloolise hoonestatud keskkonna haldamist, edendada kultuuri ning säilitada linnamaastike ja pärandi kvaliteet.
- ELi linnade tegevuskava uus partnerlus keskendub **säästvale turismile**.
- Lisaks põhi- ja koostööprogrammide raames antavale rahalisele toetusele tunnustatakse kultuuri ja kestlikku arengut ka **ELi makropiirkondlikes strateegiates**. **ELi Doonau piirkonna strateegia; ELi Läänemere piirkonna strateegia; ELi Alpi piirkonna strateegia; ELi Aadria ja Joonia mere piirkonna strateegia**. Kõik need meetmed ja eesmärgid on oluline osa ELi üldisest piirkondlikust ning kultuuri- ja kestliku arengu poliitikast, kuna need loovad seoseid ja koostoimet programmide ja algatuste vahel ning ELi riikide ja partnerriikide / ELi mittekuuluvate riikide sidusrühmade vahel.
- „**Uue Euroopa Bauhausi**“ integreerimine liikmesriikide ühtekuuluvusprogrammidesse on **prioriteet** käimasolevatel 2021.–2027. aasta programmitöö läbirääkimistel. Algatust peetakse **eesmärgiks strateegilise partnerluse lepingutes ja iga liikmesriigi asjakohastes rakenduskavades**.

⁴⁰ „Uue Euroopa Bauhausi“ kohalikud algatused; https://c.ramboll.com/local-support-new-european-bauhaus?utm_source=direct-email&utm_medium=email&utm_campaign=nebop.

⁴¹ <https://uia-initiative.eu/en/theme/culture-and-cultural-heritage>.

⁴² ELis on üheksa äärepoolseimat piirkonda, kus elab 4,8 miljonit kodanikku: Prantsuse Guajaana, Guadeloupe, Martinique, Mayotte, Réunion ja Saint-Martin (Prantsusmaa), Assoorid ja Madeira (Portugal) ning Kanaari saared (Hispaania). Kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 349 aitavad ELi õigusaktide erisätted neil piirkondadel toime tulla suurte probleemidega, mis tulenevad nende kaugusest, saarelisest asendist ja väiksusest.

Edasised meetmed

- Käivitada 2022. aasta sügisel **Euroopa linnaarengu algatuse uuenduslike linnaarengu meetmete projektikonkurss seoses algatusega „Uus Euroopa Bauhaus“**.
- Jätkata kultuuri ja kultuuripärandi toetamist **Euroopa territoriaalse koostöö (Interreg)** programmides ja makropiirkondlikes strateegiates.
- Käivitada **ELi linnade tegevuskava uus partnerlus**, mis keskendub **turismile**.

C. Siseasjad ja sisejulgeolek

Peamised prioriteedid ja strateegilised meetmed

Kultuuripärandi vargused ja rüüstamine ning kultuuriväärtustega kaubitsemise on suur rahvusvaheline äri ning kasulik tuluallikas organiseeritud kuritegevusele ning mõnikord terroristidele ja konfliktiosalistele. Eriti suur on kultuuriväärtustega kaubitsemise oht sellistes konflikti- ja kriisipiirkondades nagu Ukraina ja Lähis-Ida. Tegevuse tagajärjeks võib olla varastatud või rüüstatud esemete, samuti kultuuripärandiobjektide, religioossete hoonete, muististe jne täielik või osaline hävitamine. Need on kohaliku elanikkonna identiteedi jaoks väga väärtuslikud, sest need säilitavad ajaloolist, kultuurilist ja sotsiaalset mälu, sageli isegi algses loomiskohas. Hästi kaitstud kultuuripärand aitab kaasa arenguprotsessile seeläbi, et loob võimalusi hariduse ja töökohtade jaoks ja ruumi dialoogiks erinevate sotsiaalsete rühmade vahel ning teeb kuuldavamaks marginaliseeritud kogukondade hääle ja suurendab nende kuuluvustunnet.

Kultuuripärandi hävitamine võib seega märkimisväärselt kahjustada ühiskonna kollektiivset mälu, aga ka ära võtta kogukonna sissetulekuallika, näiteks turismiobjektide (kultuuripärandisse kuuluvad paigad, muuseumid jne) hävitamise korral.

Kooskõlas ELi julgeolekuliidu 2020. aasta strateegiaga ja organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise ELi strateegiaga (2021–2025) töötab komisjon praegu välja tegevuskava kultuuriväärtustega kaubitsemise vastu võitlemiseks. Eesmärk on võidelda kultuuriväärtustega kaubitsemise vastu ja kaitsta kultuuriväärtusi kuritegeliku kahju tekitatud hävitamise eest. Seda arvesse võttes käsitletakse tegevuskavas kultuuriväärtustega kaubitsemise vastase võitluse eri aspekte, sealhulgas õiguskaitse- ja õigusasutuste suutlikkuse suurendamist salakaubaveo juhtumite paremaks avastamiseks ja nende eest karistamiseks, kultuuriväärtuste jälgitavuse parandamist, kultuuriväärtuste kaitse parandamist salakaubaveo ja rüüstamise eest ning koostööd kolmandate riikidega, kus rüüstamine toimub, pöörates erilist tähelepanu konflikti- ja kriisiriikidele. Lisaaspektid hõlmavad teadlikkuse suurendamist kultuuriväärtuste kaitse vajaduse kohta ja kahju kohta, mida kultuuriväärtustega kaubitsemise võib kultuuripärandile põhjustada.

Edasised meetmed

- Sotsiaalsete eesmärkide ja majandusliku lisaväärtuse võimendamine kuritegevuse ja ebaseadusliku kaubanduse vastu võitlemise ning kultuurikogukondade omanikutunde soodustamisega.

- Võtta 2022. aastal vastu ebaseadusliku kultuuriväärtustega kauplemise tõkestamise tegevuskava, et käsitleda kultuuriväärtustega kaubitsemise vastase võitluse eri aspekte ja kultuuriväärtuste kaitsmist kuritegeliku kahju eest.

D. Tööhõive, sotsiaalküsimused ja sotsiaalne kaasatus

Poliitilised prioriteedid ja strateegilised meetmed

Üks peamisi raamalgatusi on **puuetega inimeste õiguste strateegia**⁴³. Selle eesmärk on teha täiendavaid edusamme puuetega inimeste täieliku osalemise tagamisel, sealhulgas kultuuri valdkonnas. Sellest juhinduvad oma tegevuses nii liikmesriigid kui ka ELi institutsioonid. Õiguste võimaldamiseks on vaja ligipääsetavust, mis on eeltingimus puuetega inimeste täielikuks osalemiseks teistega võrdsetel alustel. Kooskõlas strateegiaga **oleks kultuuri jaoks oluline eesmärk keskenduda kultuuriürituste ja -toodete ligipääsetavusele ning edendada puuetega inimeste kunstiloomingut**. Strateegia eesmärk on teha edusamme ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni⁴⁴ (mille osalised EL ja kõik ELi liikmesriigid on) kõigis valdkondades. Tegemist on õiguslikult siduva inimõigusi käsitleva õigusaktiga, millega kehtestatakse puuetega inimeste õiguste miinimumstandardid.

Komisjon on loonud raamistiku strateegia rakendamise jälgimiseks. See annab ka panuse Euroopa poolaastasse, ELi sotsiaalvaldkonna tulemustabelisse ja kestliku arengu eesmärkide rakendamisse. 2023. aastaks töötatakse välja uued puuetega inimeste näitajad, mis toetavad sotsiaalvaldkonna tulemustabeli, Euroopa poolaasta ja kestliku arengu eesmärkide näitajaid.

Strateegia osana edendab ja suurendab komisjon puuetega inimeste kunstiloomingu nähtavust. Samuti püütakse sellega muuta kultuuripärand ja kõik kultuuritegevused puuetega inimestele ligipääsetavateks ELi rahastamise, näiteks programmi „Loov Euroopa“ toetuse kaudu. Komisjon:

- on ka toetanud uuringut,⁴⁵ mis on osa ulatuslikust projektist „Europe Beyond Access“⁴⁶ ja milles uuriti kultuurijuhtide teadmisi (või nende puudumist) a) puuetega loovisikute tööst, b) sellest, kuidas teha programmid neile kättesaadavaks ja c) kuidas teha programmid puuetega inimestele kättesaadavaks;
- edendab ligipääsetava turismi arendamist eelkõige linnades Euroopa aruka turismi pealinna tiitli abil.

Strateegia eesmärk on tagada, et puuetega inimesed saaksid kooskõlas ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooniga osaleda kultuurielus teistega võrdsetel alustel. Komisjon kutsub liikmesriike üles edendama ja soodustama **puuetega inimeste kultuuri- ja loometegevust ning kunstiloomingut** ning suurendama teadlikkust. See muudab puuetega inimeste loomingu nähtavaks näituste ja etenduste kaudu ning muudab rohkem etteasteid, festivale, kunstikogusid ja muuseume puuetega inimestele ligipääsetavaks. Aastatel 2016–2018 loodi kaheksas liikmesriigis (Belgia, Küpros, Eesti, Soome, Itaalia, Malta, Rumeenia ja Sloveenia) katseprojektina ELi puudega isiku kaart ning kaart jääb kehtima ja seda tunnustatakse nendes kaheksas riigis isegi pärast katseprojekti lõppu. **Uuringus, milles hinnati ELi puudega isiku kaardi katsemeetme rakendamist ja sellega seotud hüvesid**,⁴⁷ määrati kindlaks

⁴³ [Võrdõiguslikkuse liit: puuetega inimeste õiguste strateegia aastateks 2021–2030 – Tööhõive, sotsiaalküsimused ja sotsiaalne kaasatus – Euroopa Komisjon \(europa.eu\)](#).

⁴⁴ <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>.

⁴⁵ [Time to Act: How lack of knowledge in the cultural sector creates barriers for disabled artists and audiences – Disability Arts International](#).

⁴⁶ [Europe Beyond Access – Disability Arts International](#).

⁴⁷ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=et&pubId=8407&furtherPubs=yes>.

laiaulatuslikuma meetme potentsiaal ja esitati tõendeid selle kohta, et muu hulgas kultuuris, vaba aja veetmises ja spordis osalemises ning väliturismis toimunud kasv oli suhteliselt tagasihoidlik. Komisjon kavatses ELi puudega isiku kaarti laiendada.

Lisaks loodi 2022. aastal Euroopa oskuste pakti raames uus partnerlus, et edendada oskusi kultuuri- ja loomemajanduses.

Edasised meetmed

- Strateegia põhiaspektide kohta teadlikkuse suurendamiseks käimas olev komisjoni kampaania⁴⁸ „**Koos õiguste eest**“ (kuni 2023. aasta märtsini), mis hõlmab kultuuri ning mis töötatakse välja puuetega inimeste ja neid esindavate organisatsioonide ning loovisikutega konsulteerides.
- Komisjoni ettepanek laiendada 2023. aasta lõpuks ELi puudega isiku kaarti, et seda tunnustataks kõigis liikmesriikides, tuginedes käimasoleva ELi puudega isiku kaardi katseprojekti kogemustele ja puuetega inimestele mõeldud Euroopa parkimiskaardile.
- Valdkondlike partnerluste edasiarendamine ja edendamine oskuste pakti raames Euroopa oskusteaasta 2023 raames.

E. Õigus, tarbijaõigused ja sooline võrdõiguslikkus

Poliitikaraamistik, peamised prioriteedid ja praegused meetmed

Komisjon võttis 2020. aastal vastu **romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitleva ELi strateegilise raamistiku**. Selles sätestatakse kolme sambaga terviklik lähenemisviis, mis täiendab sotsiaalselt ja majanduslikult kaasatust võrdõiguslikkuse edendamise ja osalemise tugevdamisega.

See raamistik hõlmab ELi tasandi eesmärke ja peamisi kvantitatiivseid sihte romavastasuse ja diskrimineerimise vastu võitlemisel, vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamisel, romade osalemise edendamisel ja nende tegeliku võrdse juurdepääsu suurendamisel haridusele, tööhõivele, tervishoiule ja eluasemele. Kultuuri valdkonnas hõlmab see tegevuseesmärki **suurendada teadlikkust romade ajaloost, kultuurist, tunnustamisest ja lepitamisest**. Selle eesmärgi näitajad võiksid olla seotud **üldsuse teadlikkusega romade ajaloost, kirjandusest, kunstist, kultuurist, muusikast ja poliitikast**, üldsuse osalemisega romade kultuurfestivalidel ja muudel avalikel üritustel, roma keele tundmisega ja teadlikkusega romade holokaustist.

Liikmesriigid on kinnitanud oma pühendumust romade võrdõiguslikkuse ja kaasamise edendamisele, võttes ühehäälselt vastu nõukogu soovitusel romade võrdõiguslikkuse, kaasamise ja osalemise kohta. Selles sätestatakse konkreetsed meetmed, mida nad saavad lisada **romasid käsitlevatesse riiklikesse strateegilistesse raamistikesse**. Nende meetmete hulka kuuluvad õpetajate ja koolitöötajate teadlikkuse suurendamine romade ajaloost ja kultuurist, romade sotsiaalse, majandusliku, poliitilise, kultuurilise ja kodanikuosaluse edendamine ning teadlikkuse suurendamine roma kultuurist, keelest ja ajaloost ühiskonnas, sealhulgas romade holokausti mäletamine.

Komisjon edendab **positiivseid narratiive ja romade eeskujusid** ning suurendab teadlikkust romade ajaloost ja kultuurist, sealhulgas Euroopa Parlamendi korraldatava 2022. aasta ELi romade nädala raames

⁴⁸ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1556&langId=et>.

läbi viidava üritusega, mille eesmärk on suurendada teadlikkust roma keelest. Samuti toetatakse kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programmi raames võetavaid asjakohaseid meetmeid⁴⁹.

Üldisemas plaanis on käimas tegevus **ELi rassismivastase tegevuskava** rakendamiseks ja **religioonidevahelise dialoogi** valdkonnas, eelkõige antisemitismivastase võitluse ja juudi eluviisi edendamise ELi strateegia kaudu.

Edasised meetmed

- Liikmesriigid rakendavad 2030. aastaks **romasid käsitlevad riiklikud strateegilised raamistikud**, sealhulgas meetmed, millega suurendatakse teadlikkust roma kunstist, ajaloost ja kultuurist.
- Komisjon avaldab 2022. aasta sügisel **hinnangu riiklikele strateegilistele raamistikele**, teeb kokkuvõtte liikmesriikide võetud kohustustest ja annab suuniseid vajalike paranduste kohta.
- Jätkata **meetmete toetamist, et suurendada teadlikkust romade ajaloost ja kultuurist ning edendada tõde ja leppimist** kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programmi raames.
- Jätkata kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programmi raames **selliste tegevuste toetamist, mille eesmärk on suurendada teadlikkust juudi eluviisist ja pärandist holokausti mälestamise valguses**.

F. „Uus Euroopa Bauhaus“ ja selle algatuse kultuuripõhise kestlikkuse horisontaalne mõõde

Viimastel aastatel on esile kerkinud vajadus tegeleda suurte probleemidega, mis kaasnevad kliimamuutuste ja koroonaviiruse pandeemia mõjudega. Kinnitust on leidnud kultuuri ning kultuuri- ja loomesektorite kui ühiskonna kestliku ümberkujundamise tõukejõu süsteemne tähtsus rohe- ja digipöörde võimalikule kahjulikule mõjule reageerimisel.

„Uus Euroopa Bauhaus“ on valdkonnaülene algatus, mille eesmärk on toetada rohepööret, lahendades üleilmseid probleeme kohapõhiste ja uuenduslike lahenduste abil. Nendes lahendustes on ühendatud kestlikkuse, kaasamise ja esteetilised väärtused. See kolmnurk tagab, et kavandatud lahendused mõjutavad korraga mitut mõõdet. Need ei hõlma mitte ainult keskkonna-, taskukohasuse ja ligipääsetavuse aspekte, vaid ka funktsionaalsusest kaugemale ulatuvaid vajadusi ja püüdlusi, et tagada kõigile kvaliteetsed kogemused. Algatuse innovatsioonipotentsiaal peitub mitmetasandilises, osaluspõhises ja valdkondadevahelises lähenemisviisis, mis tuleb integreerida koosloomise ja rakendamise protsessidesse. See hõlmab paljusid poliitikavaldkondi, teadusharusid ja osalejaid, et töötada ühiselt välja uusi viise, kuidas kujundada ümber kodanike elu kõiki aspekte: kohti, tooteid, teenuseid, ökosüsteeme, mõtteviise ja käitumist. Teatistes algatuse „Uus Euroopa Bauhaus“⁵⁰ kohta rõhutatakse kultuuri olulist rolli kestlikkusega seotud probleemide lahendamisel ja positiivsete ühiskondlike muutuste toetamisel. Loovisikutel ja kultuuritöötajatel on oluline roll paradigma muutmisel uue käitumise ja väärtuste suunas.

Teatistes mainitakse ka kavatsust luua algatust „Uus Euroopa Bauhaus“ võimaldav raamistik kestliku arengu eesmärkide ning asjakohaste ELi poliitikameetmete ja algatustega. Pääaegu kaks aastat pärast algatuse käivitamist on see integreeritud ELi poliitikavaldkondadesse ja programmidesse (programmid

⁴⁹ [Kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programm | Euroopa Komisjon \(europa.eu\).](#)

⁵⁰ [Komisjoni teatis „Uus Euroopa Bauhaus“.](#)

„Euroopa horisont“, LIFE, ERF, „Digitaalne Euroopa“, „Erasmus+“, „Loov Euroopa“, Euroopa solidaarsuskorpus ja ühtse turu programm).

Algatus koondab mitmekesist, elavat ja pidevalt kasvavat kogukonda, kuhu kuulub enam kui 500 partnerit ning panustajat võrgustikuorganisatsioonidest, kohalikest valitsusvälistest organisatsioonidest, ettevõtetest ja riigiasutustest. „Uue Euroopa Bauhausi“ ühe peamise vahendina loob „Uue Euroopa Bauhausi“ labor innovaatiliste koostöömodelite katsekeskkonna. „Uue Euroopa Bauhausi“ kogukond teeb koostööd, et luua vahendid, raamistikud ja tingimused rohepöördeks, et käivitada kohapeal käegakatsutavad muutused ja uuenduslikud lahendused. Alates 2022. aasta aprillist on „Uue Euroopa Bauhausi“ laboris juba alustatud kaheksat meetet, millest kolm on algatanud algatuse „Uus Euroopa Bauhaus“ kogukond ise.

Strateegilised meetmed ja peamised näited

Kestliku arengu eesmärkide saavutamisele kaasa aitavatest algatuse „Uus Euroopa Bauhaus“ meetmetest väärivad esiletõstmist alljärgnevad.

- Kuus projekti, mis valiti välja näidisprojektide väljatöötamiseks, et tegeleda selliste teemadega nagu hoonete renoveerimine, ringlus, kunst, kultuuripärand, haridus, arukad linnad, linnade ja maapiirkondade taaselustamine jne. Kuna neid levitatakse kogu Euroopas, annavad projektid mitmesuguseid tulemusi, mida saab kohandada ja korrata sarnastes tegevustes Euroopas ja mujal, et aidata luua inspiratsiooni tulevasteks projektideks.
- „Uue Euroopa Bauhausi“ labor on virtuaalne ruum, kus algatuse kogukond kohtub, et teha ettepanekuid konkreetsete ja saavutatavate projektide kohta. Labori projektidel on kaks eesmärki: a) luua rohepöördeks soodsad tingimused; b) käivitada kohapeal konkreetsete muutused. „Uue Euroopa Bauhausi“ labor järgib komisjoni juhitud tegevuskava, mis on praegu nähtav viies komisjoni juhitud projektis⁵¹. See hõlmab ka kogukonna juhitud algatuse ja toetab praegu algatuse kogukonna esimesi uuenduslikke projekte, keskendudes konkreetsetele muutustele konkreetsetes kohtades.

Edasised meetmed

- Toetada täiendavalt algatust „Uus Euroopa Bauhaus“, võttes kasutusele ELi rahastamisprogramme.
- Toetada „Uue Euroopa Bauhausi“ kogukonna alt üles suunatud algatuse, sealhulgas „Uue Euroopa Bauhausi“ labori kaudu.
- Arendada järk-järgult dialoogi ja koostööd ELi-väliste riikidega, jagades ja katsetades algatuse „Uus Euroopa Bauhaus“ kontseptsiooni väljaspool ELi.

G. ELi rahvusvaheline partnerlus ja arengupoliitika

Poliitikaraamistik ja peamised prioriteedid

Komisjoni töö rahvusvaheliste partnerluste valdkonnas juhindub ühisteatisest „Rahvusvaheliste kultuurisuhete ELi strateegia“. Selles on kindlaks määratud kolm tegevusvaldkonda:

- edendada kultuuride- ja religioonidevahelist dialoogi, et parandada kultuurilist pluralismi ja vastastikust mõistmist, mitmekesisuse austamist, võrdsust ja inimõigusi;

⁵¹ Komisjoni juhitud projektid on järgmised: märgistamisstrateegia; ühise rahastamise ja filantroopia katseprojekt; ühisrahastamine ja riiklik rahastamine; õiguslik analüüs ja katsetamine; õpikohtade ümberkujundamine.

- toetada kultuuri- ja loomesektoreid, mis pakuvad võimalusi majanduskasvuks ja töökohtade loomiseks;
- hõlbustada kultuuripärandialast koostööd, mis ühendab kogukondi ja inimesi, tugevdab nende identiteeditunnet ja toetab säästvat turismi.

Komisjon on aktiivselt tegelenud projektide ja meetmetega, millel on suur mõju arengu majanduslikule mõõtmele.

Strateegilised meetmed ja peamised näited

Peamised näited:

- toetus UNESCO 2030. aasta näitajatele

Projekti raames viiakse ellu katseprojekte, et määrata kindlaks ja töötada välja temaatiliste näitajate raamistik, milleks on UNESCO „Kultuur 2030“ näitajad. Eesmärk on mõõta ja jälgida kultuuri rolli ja panust ÜRO kestliku arengu tegevuskava 2030 rakendamisel.

Projekti raames katsetatakse ja täiustatakse temaatilisi näitajaid, mida kasutavad riigid ja linnad, kes soovivad rõhutada kultuuri panust kestlikku arengusse oma vabatahtlikes riiklikes aruannetes ja kohalikes ülevaadetes. Projekti tulemusi jagatakse rahvusvahelistel foorumitel, et tagada tulemuste laialdane kasutuselevõtt kõigi sidusrühmade seas.

Muud käimasolevad algatused hõlmavad muu hulgas järgmist:

- **naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrument (NDICI)** – toetab ELi-väliste partnerite kultuuri- ja kestliku arengu algatusi riiklikul, piirkondlikul ja üleilmsel tasandil;
- **AKV-ELi kultuuriprogrammiga** toetatakse Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikide loovisikuid ja kunstiteoseid;
- **kultuurivaldkonna uuenduslik rahastamisalgatus** – toetab kultuuri- ja loomemajanduse juurdepääsu rahastamisele ja ettevõtlussuutlikkuse parandamist;
- **siiditee pärandikoridorid Afganistanis, Kesk-Aasias ja Iraanis – Euroopa kultuuripärandiaasta rahvusvaheline mõõde**, ELi ja UNESCO koostöö, mis sai alguse 2018. aasta oktoobris, et tugevdada kultuuri panust kestlikku arengusse pärandipõhise turismi arendamise kaudu, et aidata pakkuda kvaliteetseid külastuskogemusi abisaavate riikide siiditee pärandikoridorides;
- **Procultura – tööhõive ja sissetuleku loomise edendamine muusika, etenduskunstide ja laste/noorte kirjanduse allsektorites ning kirjastamise edendamine Aafrika portugali keelsetes riikides (PALOPi riigid) ja Ida-Timoris**;
- **identiteedi loomise ja ühise ettevõtluse algatus** – tegelemine ebakindluse ja ebaseadusliku rände algpõhjustega, tugevdades majandussektoreid, mis aitavad kaasa identiteedi loomisele – nagu kultuuri- ja loomesektorid ja -majandus –, ning elustiiliturgude väärtusahelatega, mis võimaldavad jagada loometöö tulemusi uutele turgudele ligipääsu kaudu;
- **CreatiFI** toetab kultuuri- ja loomemajanduse juurdepääsu rahastamisele garantiide ja laenude kaudu ning Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikide rühma finantsvahendajate suutlikkuse suurendamise kaudu;
- **ELi-UNESCO eksperdiabi** – projektiga toetatakse tehnilist abi ning vastastikuseid mehhanisme teadmiste ja parimate tavade jagamiseks, et tugevdada kultuuri- ja loomemajanduse poliitikat ja institutsioonilist keskkonda; selle eesmärk on pakkuda kultuuri jaoks kestlikke haldussüsteeme,

aidates arendada kultuuri- ja loomemajandust, mis toetab kaasavat sotsiaalset ja majanduslikku arengut ning vaesuse vähendamist.

Edasised meetmed

- Toetada kultuuripoliitikat ning kultuuri- ja loomemajanduse institutsioonilist keskkonda, kogudes tõendeid **kultuuri temaatiliste näitajate ja kultuuripoliitika väljatöötamiseks**.
- Toetada Aafrika ja Euroopa vahelist **kultuurikoostööd** ning Sahara-taguse Aafrika kultuuripärandit **kestliku arengu, rahu, töökohtade loomise ja majanduskasvu edendamiseks**.

H. Naabrus- ja laienemispoliitika

Poliitikaraamistik ja peamised prioriteedid

Euroopa kultuurivaldkonna uues tegevuskavas rõhutatakse, et kultuuri edendamist ja kultuuridevahelist dialoogi tuleks kasutada ühtekuuluvuse ja sotsiaal-majandusliku arengu edasivijana. Kooskõlas ühisteatise „Rahvusvaheliste kultuurisuhete ELi strateegia“ on kultuuril ja kultuuridevahelisel dialoogil keskne roll leppimise saavutamisel. See tähendab, et iga naabruspoliitikaga hõlmatud piirkonna jaoks on koostatud erinevad poliitikadokumendid.

Lõunanaabruse piirkondlik mitmeaastane sihtprogramm sisaldab prioriteetses valdkonnas 1 „Inimareng, hea valitsemistava ja õigusriik“ 4. erieesmärgi – **toetada kultuuri kui inimarengu ja parema elukvaliteedi eeldust**. EL toetab kultuuri kui ühiskonnaelu olulist elementi ja kogukonna moodustamise protsessi üht põhikomponenti.

Samuti on Euroopa kultuurivaldkonna uues tegevuskavas sätestatud, et komisjon edendab Lääne-Balkani kultuuri- ja loomesektoreid, kasutades muu hulgas ühinemiseelse abi rahastamisvahendit, ning töötab välja kultuurikoostöö strateegiad piirkondlikul tasandil, alustades Lääne-Balkani riikidest.

Teatistes „Lääne-Balkani riikide reaalne ELiga ühinemise väljavaade ning ELi tõhustatud koostöö nende riikidega“ („Lääne-Balkani strateegia“) rõhutatakse, et piirkondlik koostöö ja heanaaberlikud suhted Lääne-Balkani riikides on olulised eeltingimused edusammude tegemiseks Euroopaga ühinemise teel ning piirkonna sotsiaal-majandusliku arengu edendamiseks kultuuri kaudu. Kultuurialase koostöö edendamine piirkonnaga ja piirkonna sees on üks Lääne-Balkani strateegia 6. juhtalgatuse toetamise meetmetest.

Idapartnerluse puhul on komisjoni talituste 2021. aasta juulis avaldatud ühises töödokumendis „Taaste, vastupanuvõime ja reformid: idapartnerluse prioriteedid 2020. aastale järgneval perioodil“ kavandatavas prioriteedis „Investeerimine inimestesse ja teadmistesse“ kindlaks määratud järgmised eesmärgid:

- maksimeerida **kultuuri- ja loomemajanduse potentsiaali sotsiaal-majandusliku arengu edasivijana**;
- tugevdada **kultuurikoostööd ja kultuuridevahelist dialoogi**, sealhulgas suurendades osalemist programmides „Loov Euroopa“, „EU4Culture“ ja muudes algatustes.

Strateegilised meetmed ja peamised näited

- **Thaqafa Daayer Maydoor** on nelja-aastane piirkondlik programm (2020–2024), mis edendab kultuuriökosüsteemi kogu lõunanaabruses.
- **CREACT4MED** on nelja-aastane piirkondlik programm (2020–2024), mille üldeesmärk on tugevdada kultuuri ja loometegevuse rolli tööhõive ja vastupanuvõime edendajana. Selles keskendutakse lõunanaabruse noortele ja naisettevõtjatele.

- **Programmi „Loov Euroopa“ Lääne-Balkani haru** eesmärk on suurendada rahalist toetust Lääne-Balkani kultuuriorganisatsioonidele. Selleks on programmi „Loov Euroopa“ raames avatud Lääne-Balkani riikide jaoks eriprogramm. Seda rakendati spetsiaalse projektikonkursi kaudu, millega rahastati eri sektorite projekte. See hõlmas tõlkimist ja kirjastamist, arhitektuuri, videokunsti, maalimist ja joonistamist, teatrit, tantsu, graafikat, muusikat, immateriaalset kultuuri, muuseume ning ajaloomälestisi ja hooneid.
- **Lääne-Balkani riikide kultuuri ja loometegevuse piirkondlik programm**, mille eelarve on 8 miljonit eurot, püüab kooskõlas Lääne-Balkani strateegiaga edendada kultuuridevahelist dialoogi ning tugevdada Lääne-Balkani kultuuri- ja loomesektori sotsiaal-majanduslikku mõju.
- Projekti **EU4Culture** eesmärk on aidata muuta kultuur idapartnerluse piirkonna majanduskasvu ja sotsiaalse arengu edasiviijaks. See toetab kultuurisektori kasvavat rolli majandusarengu edasiviijana. Piirkondadevahelise lähenemisviisi kaudu soodustab see tihedamat kultuuridevahelist dialoogi ja teadmiste vahetamist idapartnerluse riikides ning parandab kohalikku haldust kultuurisektoris.

Edasised meetmed

- Käimas on **lõunanaabruse uue kultuuriprogrammi** ettevalmistamine 2023. aastaks, mille raames EL toetab kultuuritöötajaid kogukonna ülesehitamisel.

I. Haridus- ja noortepoliitika

Kliimaalast haridust edendav koalitsioon on alt üles loodud ühisalgatus hariduskogukonna kaasamiseks ELi, riiklikul ja kohalikul tasandil. 2025. aastaks Euroopa haridusruumi saavutamist käsitleva teatise juhtalgatusena on see üks põhivahend hariduskogukonna käivitatud algatuste ja projektide tõhusaks koondamiseks ja jagamiseks, et toetada üleminekut kliimaneutraalsusele. See on eelkõige seotud nn roheliste kutseoskuste arendamise ja käitumise muutmisega ning seoste loomisega muude algatustega, nagu kliimapakt või „Uus Euroopa Bauhaus“.

ELi noortestrategie on nõukogu 26. novembri 2018. aasta resolutsioonil põhinev ELi noortepoliitika koostööraamistik aastateks 2019–2027. 11 noortega seotud eesmärgi ja kolme samba (kaasamine, ühendamine, mõjuvõimu suurendamine) kaudu on strateegia eesmärk noorte sisuline kodanikuosalus ning majanduslik, sotsiaalne, kultuuriline ja poliitiline osalus. See toetab noorte loometegevuse arengut ning nende juurdepääsu kultuurile ja loomevahenditele. Samuti on selle eesmärk teha kättesaadavaks uued tehnoloogiad, et edendada noorte loovust ja innovatsiooni ning suurendada huvi kultuuri, kunsti ja teaduse vastu.

Komisjon toetab neid eesmärke oma rahastamisprogrammide, poliitikameetmete ja uuringute kaudu:

- programmiga „Erasmus+“ toetatakse loovust ja innovatsiooni koostööprojektides;
- Euroopa solidaarsuskorpus toetab Euroopa kultuuripärandit vabatahtliku tegevuse projektide kaudu;
- nõukogu järeldused, mis käsitlevad noorte juurdepääsu kultuurile (november 2010);
- nõukogu järeldused noorte loome- ja innovatsioonipotentsiaali edendamise kohta (mai 2012).

Lisaks on 2022. aasta **Euroopa noorteaasta**, mis rõhutab Euroopa noorte tähtsust parema – keskkonnasäästlikuma, kaasavama ja digitaalsema – tuleviku ülesehitamisel. See annab noortele võimaluse õppida, jagada oma nägemusi, kohtuda inimestega ja osaleda tegevustes üle kogu Euroopa. Noorteaasta hõlmab üheksat poliitikavaldkonda, sealhulgas kultuuri, näiteks juhtalgatuse „Noored avastavad 2022. aastal algatuse „DiscoverEU“ abil kultuuri“ rakendamist.

Strateegilised meetmed ja peamised näited

- Tihedas koostöös algatusega „Uus Euroopa Bauhaus“ kuulutas kliimahariduse koalitsioon 2022. aasta veebruaris välja ühise osalemiskutse haridus- ja teadmuskeskustele, et need töötaksid välja oma „Uue Euroopa Bauhausi“ projektid, ühendades disaini, kestlikkuse ja uued õpetamismeetodid.
- Tutvustada DiscoverEU noortele reisijatele (Erasmus+) kultuuripärandit, sealhulgas DiscoverEU kokkutulekute kaudu kogu Euroopas.
- Nõukogu võttis 2022. aasta mais vastu komisjoni ettepaneku nõukogu soovitusel kohta, mis käsitleb keskkonnasäästlikkust toetavat õpet⁵². See julgustab riike seadma rohepöõret ja kestlikku arengut käsitleva õppe haridus- ja koolituspoliitika ja -programmide üheks prioriteetseks valdkonnaks.
- Tugev keskendumine rohepöördele osana Euroopa haridusruumi strateegilistest prioriteetidest⁵³ ning STEAMI lähenemisviisi edendamine ELi hariduse ümberkujundamise kavas: teaduse, tehnoloogia, inseneeria ja matemaatika valdkondade (STEM) sidumine kunsti ja humanitaarvaldkonnaga⁵⁴.

Edasised meetmed

- Tagada **Euroopa noorteaasta 2022** järelmeetmed.
- Jätkata „Erasmus+“ ja **Euroopa solidaarsuskorpuse programmide** kaudu kultuuri, loometegevuse ja innovatsiooni toetamist ning hõlbustada ELi väärtuste ja pärandi tundmaõppimist.
- Edendada veelgi juhtalगतust „Discover EU“.
- Suurendada **koostoimet kliimaalase hariduse koalitsiooni ning muude asjakohaste poliitikameetmete** ja algatuste vahel kestlikkuse ja kliimameetmete valdkonnas.

J. Ühtne turg ja tööstuspoliitika

Poliitikaraamistik ja prioriteedid

Euroopa tööstusstrateegias ja selle ajakohastatud versioonis⁵⁵ on kindlaks määratud 14 tööstuslikku ökosüsteemi, millest üks on kultuuri- ja loomemajandus. Tööstusökosüsteemide lähenemisviisi – mis hõlmab kõiki väärtusahelas tegutsevaid avaliku ja erasektori osalejaid (väikseimatest idufirmadest kuni suurimate ettevõteten, akadeemilistest ringkondadest teadusuuringute, teenuseosutajate ja tarnijateni) – eesmärk on aidata kultuuri- ja loomemajandusel taastuda ja kasvada, kasutades samal ajal ära rohe- ja digipöõret⁵⁶.

Strateegilised meetmed ja peamised näited

Partnerlusprojekt WORTH⁵⁷ on eriti asjakohane, kuna see on keskendunud **arukama, kestlikuma ja kaasavama majanduskasvu toetamisele disainilahenduste abil**, aidates elustiilitööstuse VKEdel leida keskkonnasäästlikke ja kaasavaid lahendusi oma äriprotsesside, toodete ja teenuste parandamiseks. VKEd

⁵² <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9242-2022-INIT/et/pdf>.

⁵³ [EUR-Lex - 52020DC0625 - ET - EUR-Lex \(europa.eu\)](#): COM(2020) 625 final.

⁵⁴ Selles kontekstis tuleb kunsti mõista laiemas tähenduses: see hõlmab nii kunsti ja muud loometegevust, kultuuri ja keeli, kui ka humanitaar- ja sotsiaalteadusi. Eesmärk on edendada interdistsiplinaarsust ja rõhutada STEM-valdkondade olulisust keskkonna-, kultuuri-, majandus- ja sotsiaalprobleemide lahendamisel tegeliku eluga seotud õppimise ja õpetamise kaudu.

⁵⁵ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-industrial-strategy_et ja COM(2021) 350 final; https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-industrial-strategy-update-2020_en.pdf.

⁵⁶ 2021. aasta ühtse turu aruanne, lk 98–104; https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/swd-annual-single-market-report-2021_en.pdf.

⁵⁷ [Partnerlusprojekt WORTH \(europa.eu\)](#).

moodustavad 99 % kõigist ELi ettevõtetest ja on viimastel aastakümnetel loonud ligikaudu 85 % uutest töökohtadest. Neil on sageli raskusi keskkonnasäästlike, digitaalsete ja kaasavamate lahenduste leidmisega ning konkurentsivõime säilitamisega. Seepärast pakub WORTH VKEdele inkubatsiooniprogrammi vormis sihtotstarbelist toetust⁵⁸ disainerite, tootjate/käsitööliste ja tehnoloogiapakkujate vaheliste äripartnerluste jaoks, et aidata välja töötada uusi äriideid. Selles keskendutakse elustiilitööstusele, sealhulgas tekstiili ja rõivaste, jalatsite, naha ja karusnaha, mööbli ning sisustuskaupade, juveeltoodete ja aksessuaaride tootmisele. **Äripartnerlused peavad otsima probleemidele lahendust kooskõlas kestliku arengu eesmärkidega, näiteks ringmajanduse / rohelise majanduse või sotsiaalse innovatsiooni kaudu.** Alates 2017. aastast on WORTHi projekti raames toetatud juba 217 riikidevahelist partnerlust ja 2025. aastaks toetatakse ligikaudu 135 uut partnerlust.

Lisaks toetab komisjon kultuuri- ja loomemajandust, eelkõige loomeettevõtteid ja -ettevõtjaid sektoriüleste ettevõtlust toetavate võrgustike kaudu: Euroopa ettevõtlusvõrgustik (EEN)⁵⁹ ja klasterite koostööplatvorm⁶⁰ (VKEde toetamine, võrgustike loomine, rahvusvahelistumine, ettevõtetevaheline kontaktide loomine jne). Järgmised konkreetsete meetmed toetavad oskuste arendamist, professionaalsust ja täiendõpet.

- Programm „Erasmus noortele ettevõtjatele“⁶¹ (ettevõtlus- ja juhtimiskogemuste vahetamise hõlbustamine, professionaalsuse, oskuste ja töökohapõhise kutseõppe toetamine).
- Sidusrühmade mobiliseerimine, et luua ulatuslik oskuste partnerlus kultuuri- ja loomemajanduse ökosüsteemi jaoks. Partnerlus käivitati 28. aprillil 2022 oskuste pakti raames⁶² ja sellesse on kaasatud üle 100 liikme, kes keskenduvad tööjõu oskuste täiendamisele ning talentide toomisele kultuuri- ja loomemajandusse.

Edasised meetmed

Partnerlusprojekti WORTH raames:

- rakendada valitud 65 riikidevahelise partnerluse mentorlusprogramm (2022);
- kuulutada välja osalemiskutse uute partnerluste valimiseks 2023. aastal;
- edendada digikeskkonnas kultuuri- ja loomemajanduse konkurentsivõimeliselt ja kestlikuks arenguks ning rohepöördeks vajalikke oskusi.

K. Teadusuuringud ja innovatsioon

Poliitikaraamistik ja peamised prioriteedid

ELi raamprogrammiga „Horisont 2020“ (2014–2020) eraldati 77 miljardit eurot teadusuuringute ja innovatsiooni meetmetele, mis on seotud selle kolme prioriteediga: tippasemel teadus, juhtpositsioon tööstuses ja ühiskondlikud väljakutsed; kultuur kuulus peamiselt ühiskondlike väljakutsete alla. 2021.–2027. aasta raamprogrammis „Euroopa horisont“ on spetsiaalne **kultuuri, loovuse ja kaasava ühiskonna** teemavaldkond. 2. teemavaldkonna kogueelarve on 2,28 miljardit eurot, millest 400 miljonit eurot on

⁵⁸ Inkubatsiooniprogramm hõlmab a) rahalist toetust; b) äristrateegia ja tehnoloogia arendamise alast juhendamist; c) õigusnõustamist intellektuaalomandi õiguste ja kaitse valdkonnas; d) osalemist näitustel ja messidel; e) võrgustike loomist ja ametialaseid sidemeid; f) rahastamisvõimaluste alast nõustamist.

⁵⁹ Euroopa ettevõtlusvõrgustik | Euroopa ettevõtlusvõrgustik (europa.eu)

⁶⁰ Koduleht | Euroopa klasterite koostööplatvorm.

⁶¹ https://ec.europa.eu/growth/smes/supporting-entrepreneurship/erasmus-young-entrepreneurs_en.

⁶² <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1534&langId=et> ja https://pact-for-skills.ec.europa.eu/index_en.

kättesaadav aastatel 2021–2022, ning see keskendub kolmele sekkumisvaldkonnale, mis kõik on kestliku arengu eesmärkide seisukohast olulised: demokraatia ja valitsemine; kultuuripärand ning kultuuri- ja loomemajandus; sotsiaalsed ja majanduslikud muutused. Selles pööratakse erilist tähelepanu „kultuurilise väljenduse uute vormide esilekerkimise toetamisele“.

Strateegilised meetmed ja peamised näited

2. sihtvaldkonna „**Kultuuripärand ning kultuuri- ja loomemajandus**“ all investeeriti 2021.–2022. aasta projektikonkurssidesse üle 100 miljoni euro kolme peamise samba kaudu: keskkonnasäästlikud, digitaalsed ja innovatsioonimeetmed, mille puhul kultuur on mitmel viisil kestliku arengu eesmärkide edasiviija: see toetab majanduslikku konkurentsivõimet ja innovatsiooni, sotsiaalsed ühtekuuluvust ja kaasatust, keskkonnasäästlikkust ja kliimameetmeid. Selle sihtvaldkonna teadus- ja innovatsioonitegevuse eesmärk on paremini kaitsta, säilitada ja taastada Euroopa kultuuripärandit, edendada kunsti ning suurendada Euroopa kultuuri- ja loomemajanduse konkurentsivõimet, kasutades keskkonnasäästlikumaid ja digitaalseid/murrangulisi tehnoloogiaid.

Esimene, 2021.–2022. aasta tööprogramm hõlmas teadusmeetmeid, mille puhul kultuuri- ja loomemajandus on innovatsiooni edasiviija ning kus on vajalik nende aktiivne kaasamine valdkondadevahelisse ja sektoriülesesse teaduskoostöösse. Põhiteemad olid järgmised:

- kultuuripärandiga seotud keskkonnasäästlikud tehnoloogiad ja materjalid;
- muuseumide ja kultuuriasutuste kaasav juhtimine ja jätkusuutlik rahastamine;
- kultuuri- ja loomemajandus kui innovatsiooni ja konkurentsivõime edasiviija;
- kultuuripärandi säilitamine ja edendamine kõrghariduse digitehnoloogia abil;
- traditsioonilise käsitöö tulevik;
- konkurentsivõimeline, õiglane ja jätkusuutlik Euroopa muusika ökosüsteem;
- Euroopa filmitööstuse rahvusvaheline konkurentsivõime;
- kliimamuutuste ja looduslike ohtude mõju kultuuripärandile;
- meie ühiskonda kujundavad mängud ja kultuur;
- „Uus Euroopa Bauhaus“ – keskkonnasäästlikuma ja õiglasema eluviisi kujundamine loovas ja kaasavas ühiskonnas arhitektuuri, disaini ja kunstide kaudu.

Lisaks moodustas Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituut (EIT) 22. juunil 2022 **kultuuri- ja loomesektoritele ja -majandusele keskendunud teadmus- ja innovatsioonikogukonna (EIT Culture and Creativity)**. See toob kokku kõrghariduse, teadusuuringute ja ettevõtluse valdkonna peamised osalejad, et kasutada ära asjaomaste sektorite innovatsioonipotentsiaali. Teadmus- ja innovatsioonikogukond hõlbustab ka digi- ja rohepööret ning sotsiaalset üleminekut.

Lisaks eespool nimetatud teemavaldkonnale ja meetmetele, mis on suunatud kultuuri- ja loomesektoritele ning -tööstusele programmi „Euroopa horisont“ raames, on olemas ka seosed **5. teemavaldkonna „Kliima, energeetika ja liikuvus“** kultuuri- ja kestlikkusvaldkondade teadusuuringute eesmärkide vahel. Eelkõige selle teemavaldkonna **4. sihtvaldkonna** all on konkreetsed teemad ja sihtotstarbelised meetmed suunatud sellele, et ajalooliste hoonete puhul kasutada energiatõhusa renoveerimise strateegiaid. See sihtvaldkond keskendub teemale „**Hooned ja tööstusrajatised energiasüsteemi ümberkujundamise tingimustes**“ ning selle eesmärk on saavutada hoonete renoveerimise ja moderniseerimise kaudu tõhusam ja kestlikum hoonefond. Peale selle on 4. sihtvaldkonna raames ühiselt kavandatud partnerluse „**Built4people**“ eesmärk rahastada teadus- ja innovatsiooniprojekte inimkeskse ja kestliku hoonestatud keskkonna loomiseks, tuues kokku avaliku ja erasektori sidusrühmad, et luua teadus- ja innovatsioonivõimalusi kestlikkuse suurendamiseks ja parema elukvaliteedi saavutamiseks. See

lähenedisviis koos rõhuasetusega kestlikkusele annab selle partnerluse raames rahastatavatele tegevustele ja teemadele sotsiaalse ja kultuurilise mõõtme, mis on vägagi kooskõlas „Uue Euroopa Bauhausi“ põhimõtetega hoonestatud keskkonnas (näiteks seoses kultuuripärandi ja kvaliteetsete kogemustega). 4. sihtvaldkonna peamiste oodatavate mõjude hulgas on kavatsus saavutada kvaliteetsem, taskukohasem ja kaasavam hoonestatud keskkond, leevendada kliimamuutusi ja säilitada keskkonda, kaitsta kultuuripärandit, võttes arvesse kestlikkust, ringlust ja esteetilisi kaalutlusi ning tagades samal ajal paremad elutingimused. Peale selle on programmi „Horisont 2020“ teemavaldkondade ümber koondumatel projektidel põhinevad kultuurilinnadega seotud asjakohased algatused⁶³ loonud aluse mitmele koostöö- ja kogukonna juhitud meetmele. Neil on väga oluline roll ajalooliste linnapiirkondade ümberkujundamisel ja linnapiirkondade elavdamise lahenduste väljatöötamisel pärast COVID-19 pandeemiat. Näiteks koordineeris komisjon programmi „Horisont 2020“ eksperdirühma „Inimkeskne linn: kodanike võimalused teadusuuringute ja innovatsiooni kaudu“ tööd, mis avaldati 2020. aastal⁶⁴ ja milles kaardistati kõik linnaarengu algatused, sealhulgas need, mis käsitlevad kultuuri, iga-aastases kaardistamisaruandes: „EU research & innovation for and with cities“ (juuni 2021)⁶⁵.

Edasised meetmed

Programmi „Euroopa horisont“ 2. teemavaldkond (2. sihtvaldkond „Kultuuripärand, kultuuri- ja loomemajandus“)

- Toetada täiendavalt kolme valdkonda, milleks on keskkonnasäästlikud, digitaalsed ja uuenduslikud meetmed, pidades silmas ÜRO kestliku arengu eesmäärke, eelkõige laiendades digitaalse koostöö ja koosloome võimalusi, mis vastavad Euroopa kultuuripärandi spetsialistide ja teadlaste vajadustele, hakates alates 2023. aastast välja arendama Euroopa kultuuripärandi ühispilve (ECCCH), mis kuulub Euroopa jurisdiktsiooni alla.
- Kultuuripärandi taastamine ja säilitamine käivitab uute keskkonnasõbralike tehnoloogiate ja meetodite väljatöötamise, et Euroopa oleks kultuuripärandi säästval haldamisel eestvedajaks.
- Korraldada projektikonkursse, mis käsitlevad kultuuri- ja loomemajandust kui kaasava kliimapöörde edasiviijat, juhindudes samal ajal „Uue Euroopa Bauhausi“ põhiväärtustest – kestlikkus, kaasatus ja esteetika –, ning kultuuriturismiga seotud teemasid, et toetada maa- ja äärepiirkondade kestlikku arengut.
- Töötada välja tervikliku lähenemisviisi raamistik teadusuuringutele ja innovatsioonile, et toetada kultuuripärandi keskkonnavalast, sotsiaalset ja kultuurilist kestlikkust sellises ulatuses, mida ükski liikmesriik ega Euroopa Komisjon üksi ei suudaks saavutada.

Programmi „Euroopa horisont“ 5. teemavaldkond

- 4. sihtvaldkond hõlmab teemat, mis on edasises tööprogrammis seotud ajalooliste hoonete tulevikukindlaks muutmise üleminekuks puhtale energiale.

EIT – kultuuri- ja loomesektorite ning -majanduse teadmus- ja innovatsioonikogukond

- 2023: EIT kultuuri- ja loomesektorite teadmus- ja innovatsioonikogukonna tegevuse käivitamise aasta⁶⁶.

⁶³ Vt programmi „Horisont 2020“ Euroopa linnade manifest.

⁶⁴ <https://op.europa.eu/et/publication-detail/-/publication/5b85a079-2255-11ea-af81-01aa75ed71a1>.

⁶⁵ [EU research & innovation for and with cities – Euroopa Liidu Väljaannete Talitus \(europa.eu\). https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1a11dc10-edba-11eb-a71c-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF](https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1a11dc10-edba-11eb-a71c-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF).

⁶⁶ <https://eit.europa.eu/eit-community/eit-culture-creativity>.

L. Digitaalmajandus ja -ühiskond

10. novembril 2021 avaldas komisjon soovitus **kultuuripärandi ühise Euroopa andmeruumi kohta**. Selle eesmärk on sillutada teed kultuuripärandi ühisele Euroopa andmeruumele ning aidata kultuuripärandiasutustel kiirendada oma digiteerimis- ja säilitamisalast tööd ning kasutada ära digipöördest tulenevaid võimalusi. Eesmärk on edendada digiteeritud kultuuripärandvarade taaskasutamist, eelkõige 3D-kujul, mitmesugustes olulistes valdkondades, nagu haridus, säästev turism ning kultuuri- ja loomesektor; see aitaks soodustada majanduskasvu. Kultuuripärandi ühine Euroopa andmeruum tugineb Euroopa digiteenuste taristule ja laiendab selle praeguseid funktsioone.

3D-kujul digiteeritud kultuuripärandvara võib olla oluliste teadmiste allikas kliimaga seotud mõju ja kohanemise kohta (nt võimaldab 3D vara mittepurustavat analüüsi, kahjustuste visualiseerimist ja teavet restaureerimiseks, konserveerimiseks jne). Samuti võib kultuuripärandvara 3D-kuju olla keskse tähtsusega kliimamuutustele vastupanuvõime suurendamisel ning kultuuripärandi mälestiste, hoonete ja paikade ennetava konserveerimise toetamisel.

Kultuuripärandi andmeruum aitab kaasa ka kestliku arengu eesmärgi nr 4 (kvaliteetne haridus) saavutamisele, kuna digitaalne kultuuripärandvara pakub mitmeid vaatenurki ajaloo, teaduse ja kultuuri arengule kogu Euroopas ja kaugemalgi.

Kultuuripärandvara digiteerimine ja taaskasutamine võib luua uusi töökohti mitte ainult kultuuripärandi sektoris, vaid ka teistes kultuuri- ja loomesektorites (nt mängu- ja filmitööstus), aidates seeläbi kaasa kestliku arengu eesmärgi nr 8 (inimväärne töö ja majanduskasv) saavutamisele. Kultuuripärandi andmeruum aitab edendada koostööd ja partnerlust andmepartnerite võrgustike (nt kogu Euroopa muuseumid, galeriid, raamatukogud, arhiivid) ning digitaalse kultuuripärandi valdkonnas töötavate vahendajate ja ekspertidega, mis toetab majanduskasvu.

Lisaks aitab kultuuripärandi andmeruum kaasa kestliku arengu eesmärgi nr 9 (tööstus, innovatsioon ja taristu) saavutamisele, kuna see tugevdab innovatsiooni ning uute teenuste ja rakenduste loomist digiteeritud kultuuripärandvara kasutamise ja taaskasutamise kaudu mitmesugustes olulistes valdkondades (nt haridus, arukad linnad ja keskkonna modelleerimine, säästev turism – turismi andmeruumi kõrval – ning kultuuri- ja loomesektorid). Kvaliteetsed digiteeritud kultuurivarad avavad uusi digitaalseid võimalusi kultuurisisuga tutvumiseks ja selle kasutamiseks, nagu väljapanekute ühine kavandamine ja kujundamine ning rahvalt tellimine, kus saab osaleda ka üldsus.

Audiovisuaalpoliitika valdkonnas on 2020. aasta detsembris vastu võetud meedia ja audiovisuaalvaldkonna tegevuskavaga⁶⁷ käivitatud **vahend kogu Euroopa audiovisuaaltööstuses kasutatavate CO₂ kalkulaatorite ühise metoodika väljatöötamiseks** (meede 6 keskkonnasäästlikumaks muutumise kohta 2023. aastal). See on toetanud ka **teadlikkuse suurendamise kampaaniat, et edendada audiovisuaaltööstuses mitmekesisust kaamera taga**, aidates sellel kohaneda ühiskondlike muutustega (meede 8 mitmekesisuse kohta).

Edasised meetmed

- Võtta kasutusele **kultuuripärandi andmeruum**.
- Jätkata **meedia ja audiovisuaalvaldkonna tegevuskava** rakendamist.

M. Kliimameetmed ja keskkonnapoliitika

Poliitikaraamistik ja peamised prioriteedid

⁶⁷ [IMMC.COM%282020%29784%20final.ENG.xhtml.1_EN_ACT_part1_v8.docx \(europa.eu\)](#).

Komisjon käivitas 2020. aastal Euroopa rohelise kokkuleppe raames **Euroopa kliimapakti**. Selle eesmärk on tunnustada alt üles suunatud meetmete tähtsust, kaasates vastupanuvõimelisele ja kliimaneutraalsele ühiskonnale üleminekul kõigi põlvkondade kodanikke ja kohalikke kogukondi. Algatuse tegevuste eesmärk on toetada alt üles suunatud algatusi, anda teavet kliimapöörde kohta, luua sidusrühmadele ja kodanikele võimalusi koostööks ning aidata käivitada uusi algatusi.

Kliimapakti kaudu saavad kodanikud ja kogukonnad tutvustada oma kliimameetmeid ning anda lubadusi kliimamuutuste leevendamiseks ja nendega kohanemiseks platvormi „Count Us In“ kaudu.

Nende vahendite eesmärk on suhelda kodanikega, et luua ühiselt kohalikke kliimaga seotud narratiive, võttes arvesse kultuuripärandit ja tausta, ning katsetada uuenduslikke tegevusi koos kohalike kogukondadega. Kliimapakt toetab kohalike kogukondade uuenduslikke koosloomisprotsesse, näiteks poliitikakujundajate suhtlemist kodanikega, et suurendada kodanike mõjuvõimu, hõlbustades arutelusid kliimamuutuste ja keskkonnakaitse üle linnades. Kliimapakti lisaväärtus on edendada koostööd eri poolte (nt loovisikud, kultuurikeskused, valitsusvälised organisatsioonid, kohalikud omavalitsused ja ettevõtjad) vahel ühiste eesmärkide saavutamise nimel.

Loovisikud, arvamusiidrid, linnapead ja kõik kliimameetmetele pühendunud kodanikud võivad saada **kliimapakti saadikuks**, et panustada oma kogukondades juba käimasolevasse töösse. Saadikuks saamine on täiendav võimalus jagada kliimameetmete kohta teavet, anda nendeks inspiratsiooni ja neid toetada kohalikes kogukondades ja võrgustikes.

Keskonnapoliitikas ei saa meie ühiskonnas ja majanduses rohelise kokkuleppe elluviimiseks vajalikud murrangulised muutused toimuda ilma ühiskonna kui terviku osaluseta. See nõuab sotsiaalsete normide, väärtuste ja arusaamade muutmist ehk kultuuri muutust, mida on tunnustatud rohelise kokkuleppe prioriteetides. Samuti edendab elurikkusealase teadlikkuse suurendamine looduse tundmist, empaatiat, solidaarsust ja looduse eest hoolitsemist ning interdistsiplinaarset lähenemist, mis aitab mõista majanduslike, ühiskondlike ja looduslike süsteemide omavahelist seotust.

ELi maastikuvormid, elurikkus ja looduskaitsealad (Natura 2000) moodustavad ELi immateriaalse pärandi ja on meie tuleviku aluseks. Viimases Eurobaromeetri uuringus „Eurooplaste suhtumine elurikkusesse“ leidis taas kinnitust, et eurooplased hoolivad väga loodusest ja elurikkusest ning ootavad, et EL loodust ja elurikkust kaitseks. Eelkõige hõlmavad kõige olulisematenä nimetatud meetmed looduse ja elurikkuse taastamist, et hüvitada kahju, ning kodanike paremat teavitamist looduse ja elurikkuse tähtsusest. Samast uuringust nähtub ka, et vähesed kodanikud on teadlikud Natura 2000 võrgustikust ning ELi ja selle liikmesriikide jõupingutustest võrgustiku alasid kaitsta.

Seepärast rõhutatakse **ELi elurikkuse strateegias aastani 2030**, kui oluline on suurendada teadlikkust elurikkusest ning integreerida elurikkuse ja ökosüsteemide teemad koolidesse, kõrgharidusse ja kutsealasesse koolitusse. 2020. aasta järgse üleilmse elurikkuse raamistiku üle peetavatel rahvusvahelistel läbirääkimistel rõhutab komisjon kultuurisektorite tähtsust ning hariduses, meedias ning kunsti- ja kultuurisektoris osalejate kaasamist.

Strateegilised meetmed ja peamised näited

- **Euroopa rohelise pealinna** (suurematele linnadele) ja **rohelise lehe auhinnad** (alla 100 000 elanikuga linnadele) ning nende keskendumine kodanike kaasamisele ja osalemisele loovad piisavalt ruumi kultuuri- ja haridustegevuseks kestlikkuse teemal. Nende programmist LIFE rahastatavate auhindadega toetatakse rohelise kokkuleppe rakendamist linnades kohapeal. Auhinnatud linnad on rohepöörde esirinnas ja saavad olla teistele eeskujuks. Rohelise pealinna tiitli võitjad (üks linn aastas) saavad 600 000 eurot ja rohelise lehe võitjad (maksimaalselt kaks linna aastas) 200 000 eurot. Tiitliga toetatakse ja julgustatakse võitnud linna korraldama aasta jooksul mitmesuguseid meetmeid ja projekte. Need hõlmavad tavaliselt haridusalast tuge koolides või

noortele, kunsti ja kestlikkuse projekte kodanikele, kunstinäituse, mis tõlgendavad kunsti ja keskkonnakaitset jne⁶⁸. Auhinnatseremooniad hõlmavad tavaliselt kultuuriüritusi ja esitlusi. Linnad on teatanud, et see tiitel toob palju kasu, sealhulgas suurema rahvusvahelise meediakajastuse, suurendab linna soovi keskkonnasäästlikkust veelgi suurendada ja selle atraktiivsust turismisihtkohana.

- **Koostöö looduslo- ja teadusmuuseumide, botaanikaaedade, loomaaedade ja akvaariumidega üleilmse elurikkuse koalitsiooni kaudu.** Koalitsioon, mida koordineerib komisjon alates 2020. aasta märtsist, ühendab neid institutsioone ja organisatsioone ning on avatud ka teaduskeskustele ja ülikoolidele, reservaatidele ja kaitsealadele kogu maailmas ning igat liiki muuseumidele, nagu kunsti-, arhitektuuri- või ajaloomuuseumid. EL kutsub neid üles ühendama jõud ja võtma sõna looduskriisi teemal, näidates looduse tähtsust inimkonna jaoks. Koalitsioon hõlmab nüüd 51 riiki ja territooriumi, luues 323 organisatsioonist, rahvuspargist ja kaitsealast, akvaariumist, botaanikaaiast, loomaaiaist, muuseumist (sealhulgas kunstimuuseumid), teaduskeskusest ja ülikoolist koosneva kogukonna, et toetada poliitilist tahet koos teiste üleilmsete loodusele keskenduvate poliitiliste koalitsioonidega.
- **Loodusharidust toetav tööriistakomplekt:** osana laiemast projektist, mille eesmärk on suurendada teadlikkust looduskaitse vajalikkusest, aitab see Euroopa õpetajatel harida teismelisi looduskaitse alal. See pakub mitmesuguseid sise- ja välitegevusi, mis on rühmitatud neljaks mooduliks: i) „Kuidas me loodusega suhestume?“, ii) „Uurige Euroopa loodust“, iii) „Kuidas me Euroopa loodust kaitseme?“ ja iv) „Looduskaitsega tegelemine“. Paljusid tegevusi toetavad Euroopa haridusruumi andmebaasidest ja kaardirakendustest saadud andmed ja teave. Komplekt on kättesaadav kõigis ELi keeltes⁶⁹. Oodatavad tulemused on järgmised: suurendada teismeliste teadlikkust; selgitada ELi looduskaitsepoliitikat, looduskaitse direktiive ja Natura 2000 võrgustikku ning julgustada noori tegelema looduskaitsega.
- **Natura 2000 alade kaitse ja kultuuripärandi koostoime:** ELi loodust, rahvast ja majandust käsitleva tegevuskava ühe väljundina ning Euroopa kultuuripärandiaasta 2018 järelmeetmena avaldas komisjon aruande „Loodus- ja kultuuripärand Euroopas: koostöö Natura 2000 võrgustikus“⁷⁰. Aruandes uuritakse loodus- ja kultuurimälestiste ruumilist kattuvust, arutatakse nendega seotud ühiseid ohte ja probleeme ning ELi eri fondide pakutavaid võimalusi ühiste loodus- ja kultuurialgatuste käivitamiseks. Samuti esitatakse soovitusel selle kohta, kuidas probleeme lahendada ning kuidas edendada integreeritud juhtimist ja saada sellest sotsiaal-majanduslikku kasu.

Komisjon on avaldanud infograafika, mis võimaldab kasutajatel uurida, kuidas Natura 2000 ja maailmapärandi nimistusse kuuluvad alad kattuvad⁷¹. Samuti on kogutud mitmeid juhtumiuuringuid, et tuua praktilisi näiteid Natura 2000 alade loodus- ja kultuuripärandi eduka integreeritud haldamise eri aspektidest⁷². Sellise integratsiooni üks põhitulemusi võiks olla kultuuri- ja looduspärandiobjektide suurem atraktiivsus külastajate silmis. Selle mõju võib omakorda üle kanduda kohalikku majandusse tänu uutele võimalustele säästvaks turismiks, ettevõtluseks ja ümbruskonna arenguks. See võib aidata paremini aktsepteerida loodus- ja kultuuripärandiobjektide kaitsega seotud piiranguid.

Edasised meetmed

- **Käivitada teadlikkuse suurendamise kampaania kestlike tekstiilide kohta,** pidades silmas ELi kestliku ja ringluspõhise tekstiili strateegiat, et edendada ELi rolli loomesektorite (disain, tekstiil ja mood) probleemide lahendamisel ning rõhutada tekstiili- ja moetööstuse tähtsust ELi ringmajanduses.

⁶⁸ Näiteks laagriprojekt mägedes, et suurendada noorte teadlikkust kliimamuutustest: „Une expérience inédite: bivouaquer à la Bastille! - J'agis - Je rêve“ (greengrenoble2022.eu).

⁶⁹ <https://op.europa.eu/et/publication-detail/-/publication/e33a1119-8fa2-11ec-8c40-01aa75ed71a1/language-et>.

⁷⁰ Natural_and_Cultural_Heritage_report_2019_WEB.pdf (europa.eu).

⁷¹ „Explore Natura 2000“ (arcgis.com).

⁷² Euroopa kultuuri- ja looduspärand Natura 2000 võrgustikus – Euroopa Liidu Väljaannete Talitus (europa.eu).

- **Rõhutada** strateegia keskkonna-, majandus- ja tervisealast kasu ning selle panust ELi ressursside sõltumatuse ja vastupanuvõime suurendamisse ja pakkuda tekstiiltoodete olulusringi kõigis etappides (ka üksiktarbijatele) praktilisi lahendusi, mis aitavad saavutada ELi tekstiilstrateegia visiooni.
- **Tagada** noorte, sealhulgas noorte disainerite, mõjutajate ja kunstnike kaasamine teavituskampaaniasse, et kiirmood ei oleks Euroopas enam moes.
- **Töötada välja kaardirakendus, et aidata vähendada üleujutuste mõju kultuuripärandiobjektidele:** üleujutuste direktiivi kohastel esialgsetel üleujutusrisi hindamistel ei võta liikmesriigid alati arvesse ohustatud kultuuripärandiobjekte. See võib olla tingitud sellest, et hindamisi on vaja täiustada. Komisjon toob varsti välja kaardirakenduse, kus üleujutuspiirkondi saab muu hulgas kõrvutada kultuuripärandiga.

N. Põllumajanduspoliitika

Poliitikaraamistik ja peamised näited

Liikmesriikide ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) strateegiakavad (2023–2027)⁷³ võivad sisaldada konkreetseid investeeringuid, mis keskenduvad kultuurile: see hõlmab ka ELi põllumajandustoodete ja toiduainete, veinide ja piiritusjookide geograafiliste tähiste süsteemide väljatöötamist⁷⁴. ÜPP toetab põllumajandust ja põllumajandustootjaid sissetulekutoetuse, turumeetmete ja maaelu arengu kaudu. Maaelu areng tugevdab eelkõige maapiirkondade sotsiaal-majanduslikku, sotsiaal-kultuurilist ja keskkonnavalast kestlikkust ning avaldab suurt mõju laiemale kultuurisektorile.

Ka meetmed geograafiliste tähiste ja garanteeritud traditsiooniliste toodete registreerimise, mitmekesistamise ja koostöö edendamiseks ning LEADER (kohaliku arengu meetod) võivad toetada kohaliku toidu kestlikkust aastatel 2023–2027 (kohaliku ehitus- ja kultuuripärandi tootmine, märgistamine ja säilitamine).

Kultuuritegevuseks võib pidada ka toidu kaardistamist, märgistamist ja toidupärandit ning toidu tootmise kaitsmist. Taristu ja (keskkonna, kultuuri, sotsiaal-majanduslik) kestlikkus on seega kultuuri-, loome- ja pärandisektori edendamisel keskse tähtsusega.

O. Kaitsetööstus ja kosmosepoliitika

Liidu Maa seire ja jälgimise programm Copernicus toetab kultuuri- ja looduspärandi kogukonda, hõlbustades kultuuripärandi igapäevast kaardistamist, seiret ja haldamist.

Liidu kosmoseprogrammi määruses⁷⁵ nimetatakse kultuuripärandi säilitamist sõnaselgelt (artikli 49 lõige 3) ühe peamise poliitikana, mida Copernicuse kaudu toetatakse.

Strateegilised meetmed ja peamised näited

Copernicuse programm on juba aastaid tegelenud kultuuri- ja looduspärandi valdkonnaga, toetades kultuuripärandi kogukonda oma andmete, toodete ja teenustega. Selles valdkonnas on programmi peamine eesmärk jälgida ja hinnata kliimamuutuste, looduslike ja inimtekkeliste katastroofide, humanitaarkriiside ning kultuuri- ja looduspärandiga seotud konfliktide võimalikku mõju, et tugevdada ennetamist ja ohjamist ning toetada kestlikku arengut.

⁷³ https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/new-cap-2023-27_et.

⁷⁴ https://agriculture.ec.europa.eu/farming/geographical-indications-and-quality-schemes/geographical-indications-and-quality-schemes-explained_et.

⁷⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0696&from=ET>.

Enamik Copernicuse teenuseid aitab mitmel viisil kaasa kultuuripärandiobjektide seirele, riskihindamisele ja kahju ärahoidmisele. Näiteks:

- välistegevust toetav teenus, mis hindab võimalikku kahju kultuuripärandiobjektidele konfliktipiirkondades, millele rahvusvaheline üldsus ei pääse ligi;
- kliimamuutuste teenus, mis hindab teatavate näitajate alusel tulekahjuohtu;
- maismaaseire teenus, mis hõlmab looduslike ja inimtegevusest tingitud geoloogiliste riskide hindamist, geodeesiat, linna- ja maapiirkondade planeerimist, üleujutusrisiki;
- atmosfääriseire teenus, mis kontrollib õhukvaliteeti ning sellest tulenevat võimalikku kahju mälestistele ja hoonetele;
- hädaolukordade ohjamise teenus, mis toetab eelkõige tellitavate kaardistamistoodetega (mida saab aktiveerida kiir-, riski- ja taastamisrežiimil) ennetus-, valmisoleku-, reageerimis- ja taastamismeetmeid, analüüsides, hinnates ja jälgides kahju ulatust ja võimalikku seotud riski (võimalikke seotud riske).

Samuti loodi Copernicuse kultuuripärandi rakkerühm,⁷⁶ et analüüsida kultuuripärandiga seotud tegevuste seis, kasutades Copernicuse andmeid ja teenuseid. Kui kasutajate vajadused kindlaks tehti, leiti, et „enamik praegustest toodetest vastab kindlaksmääratud nõuetele“. Lisaks võib kaaluda suutlikkuse suurendamise meetmeid, sealhulgas toetada kutsetöötajate oskuste arendamist ja koolitust ning spetsiaalseid akadeemilisi kursusi.

Muu tegevus hõlmab:

- konkreetselt digiturismile ja kultuuripärandile keskenduva kontseptsiooni tõendamine, mis on osa Copernicuse tutvustamistegevuse hankest ja mis eeldatavasti viiakse läbi 2023/2024. aastal;
- algatuse „EUSpace4Ukraine“ raames toimus 29. juunist 1. juulini 2022 häkaton, mis hõlmas kultuuripärandi kaitsega seotud taotlusi;
- kasutajatega konsulteerimise platvorm 2023 käsitleb kasutajate vajadusi ja nõudeid äriühingutest kasutajatele.

Lisaks on juba käimas analüüs, et teha kindlaks võimalikud viisid Copernicuse toodete täiustamiseks ja kohandamiseks koos riiklike ja rahvusvaheliste meetmetega (vt näiteks UNESCO linnapärandi kliimaseirekeskuse kogukonna tegevus).

Edasised meetmed

- Copernicuse teenistused aitavad jätkuvalt kaasa **kultuuripärandi kaardistamisele, seirele ja haldamisele**.
- Toetada Copernicuse kasutuselevõttu järgneval turul, mis on seotud kultuuripärandi seire ja toetamisega, **analüüsides kasutajate vajadusi ja rakendades kontseptsioonide tõendamist**.
- Luua **ainulaadne andmetele juurdepääsu punkt, et hinnata Copernicuse eri osadest pärit teavet ja kultuuripärandi kasutajatele kasulikku teavet**, võttes arvesse olemasolevaid ressursse, prioriteete ning käimasolevaid riiklikke ja rahvusvahelisi algatusi.

⁷⁶ https://www.copernicus.eu/sites/default/files/2020-10/CC-2020-37_Copernicus-Cultural-Heritage-Task-Force-Report_0.pdf.

P. Liidu elanikkonnakaitse mehhanism

Poliitikaraamistik ja peamised näited

Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi⁷⁷ eesmärk on tagada „eelkõige inimeste, aga ka keskkonna ja vara, sealhulgas kultuuripärandi kaitse igasuguste loodusõnnetuste või inimtegevusest tingitud õnnetuste eest (...)“ (artikli 1 lõige 2). Liidu elanikkonnakaitse mehhanismiga koordineeritakse sellise abi andmist nagu hädaabivahendid, eksperditeadmised, elanikkonnakaitse meeskonnad ja erivarustus katastroofis kannatanud riikidele nende taotluse korral, kui nende riiklikud ressursid on otsakorral.

Strateegilised meetmed ja peamised näited

Liidu elanikkonnakaitse mehhanism hõlmab kogu õnnetuste riskijuhtimise tsükli ning toetab ennetus-, valmisoleku- ja reageerimismeetmeid. Liidu elanikkonnakaitse mehhanism toetab muu hulgas jõupingutusi riskihindamise, varajase hoiatamise ja seiresüsteemide valdkonnas. Mehhanismiga korraldatakse ja koordineeritakse liidu elanikkonnakaitse teadmusvõrgustiku kaudu koolitusi, õppusi, ekspertide vahetust ja nõuandemissioone. Mehhanismiga edendatakse valdkondadevahelist lähenemisviisi ja toetatakse heade tavade vahetamist.

Samuti rahastatakse mehhanismist katastroofipiirkondade kultuuripärandi projekte. Näiteks töötati projektiga ProCultHer⁷⁸ (2019–2021) välja Euroopa metoodika⁷⁹ kultuuripärandi kaitseks hädaolukordades ja sellega aidati luua liidu elanikkonnakaitse mehhanismi uut suutlikkust selles valdkonnas.

Liidu elanikkonnakaitse mehhanism võimaldab kultuuripärandi valdkonna abitaotlustele reageerimisel anda mitterahalist abi (näiteks kaitsevarustust) ja eksperditeadmisi, sealhulgas nõuandemissioonide vormis. Viimasel ajal on komisjon vastusena Venemaa agressioonisõjale Ukraina vastu koordineerinud elanikkonnakaitse mehhanismi raames oma seni suurimat operatsiooni,⁸⁰ mis hõlmab ka abi kultuuripärandi kaitse valdkonnas (näiteks liivakotid, pakkematerjal kultuuriväärtuste säilitamiseks ja kultuurivarade kaitse komplektid).

Edasised meetmed

- **Suurendada suutlikkust lähetada kultuuripärandi ja elanikkonnakaitse valdkonna eksperdirühmi:** 2023. aastaks on kavandatud komisjoni rakendusotsuse 2014/762/EL muutmisotsuse vastuvõtmine (uued kvaliteedinõuded seoses liidu elanikkonnakaitse mehhanismi suutlikkuse suurendamisega).
- **Suurendada kultuuripärandi kaitse tähtsust katastroofidele reageerimise operatsioonides:** projektiga ProCultHer-Net⁸¹ tugevdatakse veelgi Euroopa elanikkonnakaitseasutuste suutlikkust kaitsta kultuuripärandit, sest see ühendab elanikkonnakaitse ja kultuuripärandi eksperdid kogu Euroopas.

⁷⁷ <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2013/1313/oj/eng>

⁷⁸ <https://www.proculther.eu>

⁷⁹ <https://www.proculther.eu/wp-content/uploads/2022/06/PROCULTHER-Methodology.pdf>

⁸⁰ Kõik 27 ELi liikmesriiki ning Norra, Türgi, Põhja-Makedoonia ja Island on pakkunud mitterahalist abi alates meditsiinitarvetest kuni sõidukite ja energiaseadmeteni ning kultuuripärandi kaitse varustust. Abivahendid toimetatakse Ukraina ametivõimudele ühekordsete operatsioonide või ühendvedude käigus Poolas, Rumeenias ja Slovakkias asuvate liidu elanikkonnakaitse mehhanismi logistikakeskuste kaudu.

⁸¹ Lisateavet projekti kohta saab liidu elanikkonnakaitse teadmusvõrgustiku veebiplatvormilt <https://civil-protection-knowledge-network.europa.eu/union-civil-protection-mechanism-projects>.

4. KOKKUVÕTE: EDASINE TEGEVUS

Kultuurimeetmel on oluline roll kestlikust edendavate poliitiliste prioriteetide ja meetmete kujundamisel, sealhulgas mitmesugustes ELi poliitikavaldkondades ja programmides. Ent selleks, et täielikult ära kasutada kultuurimeetmete potentsiaali kestlikus arengus, selle heaks ja selle osana ning kultuurisektorite rolli, tuleks vähendada kestlikule arengule suunatud kultuurimeetmete hajutatust paljude eri poliitikavaldkondade vahel.

Avatud koordineerimise meetodi töörühma aruandes kestliku arengu kultuurilise mõõtme kohta, mis avaldati 20. septembril 2022, rõhutati, et nendel rahututel aegadel – kus looduse ja inimeste vahelist suhet ohustab pidevalt suurenev tasakaalustamatus ja ebavõrdsus – on poliitikakujundajate parim võimalik vastus „kultuuriline julgus muutusteks“. ELil on tohutud võimalused ja suur vastutus seda kultuuri (alakeskustatud) potentsiaali mõjusama rakendamise protsessi juhtida. Käesolev aruanne toetab arutelusid, esitades tõendeid kultuuri ja kestliku arengu praeguse koostöö kohta ning vajaduse kohta seda edaspidi tugevdada.

Nagu on märgitud MONDIACULT 2022 lõppdeklaratsioonis, kus käsitleti ELi peamisi kultuurilaseid meetmeid ja kestliku arengu eesmärgi, võib kultuuri ja kestlikkuse kombineeritud käsitlus ning suurem poliitikavaldkondade sidusus kultuuripoliitika ja kestliku arengu strateegiate vahel tuua kasu Euroopa poliitikakujundamise eri tasanditel. Deklaratsioonis seisab: „Toetame kultuuri süsteemset kaasamist avalikku poliitikasse arengustrateegiate ja -raamistike kohandamisega rahvusvahelisel, piirkondlikul, allpiirkondlikul, riiklikul ja kohalikul tasandil, samuti muude asjakohaste ÜRO fondide ja programmide tegevustega, kuna kultuur on vastupanuvõime, sotsiaalse kaasatuse ja majanduskasvu võimaldaja ja edasiviija (...)“⁸².

Seetõttu on äärmiselt oluline muuta kestliku arengu horisontaalne lähenemisviis täielikult nähtavaks koostööks kultuuri ja loometegevuse kui arengu edasivijaga. Ühised jõupingutused, et saavutada selliseid üleilmseid eesmärgi nagu kliimamuutustega seotud riskide leevendamine või Euroopa rohelise kokkuleppe ja kestliku arengu tegevuskava 2030 eesmärgid, peaksid suuresti tuginema kultuurile, et toetada mõjusamalt uusi käitumisviise, edendada soolist võrdõiguslikkust kultuurielus osalemise kaudu ning hõlbustada juurdepääsu kultuurivõimalustele uuenduslike ja paljusid sidusrühmi hõlmavate tavade või protsesside kaudu.

Uute poliitikaraamistike keskmes peaks olema kultuuripõhise innovatsiooni kombineerimine kestlikkusest lähtuvate investeeringutega ja kohandatud reageerimine ühiskonna murrangulistele muutustele kriiside ajal, et kultuuripoliitika kujundamine strateegiliselt, sidusamalt ja tulemuslikumalt ümber mõelda.

Esimene samm selles suunas võib olla uus lähenemisviis ELi kultuurivaldkonna strateegilise raamistiku tugevdamiseks, nagu on soovitatud komisjoni aruandes kultuurivaldkonna 2019.–2022. aasta töökava kohta ja lisatud algatusena ELi kultuurivaldkonna uude töökavasse 2023–2026. Uus ELi strateegiline raamistik võiks suurendada poliitika sidusust ja järjepidevust ning selle üldpõhimõtete hulka võiks lisada kohustuse viia ellu kestliku arengu tegevuskava aastani 2030, kajastades seeläbi MONDIACULT 2022 kultuurideklaratsioonis väljendatud üleskutset tugevdada avalikku poliitikat ja rahvusvahelist kultuurikoostööd.

⁸² https://www.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2022/10/6.MONDIACULT_EN_DRAFT%20FINAL%20DECLARATION_FINAL_1.pdf